

Nr 96

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa organisationsfrågor rörande försvaret; given Stockholms slott den 3 april 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av protokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sven Andersson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag beträffande flygvapnets förband i stockholmsområdet och flygvapnets skolorganisation. Förslagen innebär att Roslagens och Svea flygkårer läggs ned. Nuvarande Södertörns flygflottilj omvandlas till en skolenhet för utbildning i huvudsakligen stridslednings- och luftbevakningstjänst. Nuvarande Hallands flygkår byggs ut till en skolenhet med huvudinriktning på bastjänst.

Vidare föreslås ett principbeslut rörande organisationen av arméns hundskola. Enligt förslaget bör hundskolan få en självständig ställning inom försvaret med egen styrelse och chef. Vid prissättning på skolans produkter m. m. bör full kostnadstäckning eftersträvas samtidigt som skolan garanteras en viss fast avsättning.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 3 april 1970.

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter *vissa organisationsfrågor rörande försvaret* och anför.

Flygvapnets förband inom stockholmsområdet och flygvapnets skolorganisation

1968 års riksdagsbeslut m. m.

Försvarets fredsorganisationsutredning — utredningsman f. d. landshövdingen Eric Wesström — som tillsattes i februari 1967 lämnade samma år två delbetänkanden. Utredningen föreslog indragning av Göta flygflottilj (F 9) i Göteborg, Roslagens flygkår (F 2) i Hägernäs och Södertörns flygflottilj (F 18) i Tullinge.

I prop. 1968:109 föreslogs att F 9 skulle dras in och att F 18 skulle avvecklas som jaktflottilj. Jag framhöll (s. 88) att man inte borde ta ställning till en avveckling av flottiljadministrationen vid F 18 eller till en nedläggning av F 2 förrän fredsorganisationsutredningen hade lagt fram fullständiga förslag om organisationen av flygvapnets förband inom stockholmsområdet och om flygvapnets skolorganisation. Riksdagen beslöt i enlighet med propositionen (SU 124, rskr 282).

Fredsorganisationsutredningen har i december 1968 lämnat ett delbetänkande om organisation av flygvapnets förband inom stockholmsområdet och rationalisering av viss skolverksamhet inom flygvapnet (Stencil Fö 1968:5). Förslaget berör främst F 2, Svea flygkår (F 8) i Barkarby, Hallands flygkår (F 14) i Halmstad och F 18.

Yttranden över betänkandet har avgetts av överbefälhavaren, chefen för flygvapnet, fortifikationsförvaltningen, försvarets rationaliseringsinstitut, statens planverk, luftfartsverket, byggnadsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrel-

sen, länsstyrelsen i Stockholms län, stockholmstraktens regionplanenämnd, Botkyrka, Järfälla och Täby kommuner, Landsorganisationen i Sverige (LO) som bifogat yttrande av Försvarsverkens Civila Personals Förbund (FCPF), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Statstjänstemännens Riksförbund (SR) och Tjänstemännens Centralorganisations stats-tjänstemannasektion (TCO-S).

Efter remissbehandlingen ansågs en överarbetning i vissa avseenden av utredningens förslag nödvändig, innan organisationsfrågorna underställdes riksdagen. Överarbetningen har utförts av en särskild arbetsgrupp inom försvarsdepartementet. Gruppen har i december 1969 redovisat resultatet av sin granskning i en promemoria (Stencil Fö 1969: 8).

Yttranden över gruppens förslag har avgetts av överbefälhavaren — efter hörande av chefen för flygvapnet — fortifikationsförvaltningen, försvarets materielverk, försvarets rationaliseringsinstitut, LO som bifogat yttrande av FCPF, TCO-S, SR och SACO.

Försvarets fredsorganisationsutredning har vidare i december 1969 lämnat ett delbetänkande (Stencil Fö 1969: 5) om indragning av flottiljadministrationen vid Östgöta flygflottilj (F 3). Betänkandet har remissbehandlats. Beredningen av frågan pågår.

Nuvarande organisation

Roslagens flygkår (F 2)

Roslagens flygkår ligger vid Hägernäs intill Stora Värtan i Täby kommun ca 15 km norr om Stockholm. Kåren disponerar totalt ca 68 ha mark, varav ca fyra ha arrenderas. Kasernområdet omfattar ca 48 ha medan återstående ca 20 ha används för markstridsutbildning. Någon flygverksamhet förekommer inte och kåren har inget flygfält.

F 2 är ett skolförband. Kåren är organiserad med — förutom kårstab — stridslednings- och luftbevakningsskola (STRILS), teleteknisk skola (FTTS), flygtrafikledningsskola (FTLS) samt kadett- och aspirantskola för marklinjen (KAS/M). Dessutom ingår ett utbildnings- och specialkompani (U/S komp.) i kårens organisation. Under kårchefen lyder administrativt en regional telematerielverkstad (TV 2).

Vid STRILS utbildas officerare, underofficerare, underbefäl, kadetter, aspiranter och värnpliktiga i främst stridslednings- och luftbevaknings- (stril-)tjänst samt robot-, luftförsvars- och motmedelstaktik. Skolan har 800—900 elever om året. Vid skolan finns 37 fasta lärare. Utbildningen är beroende av tillgång till specialinredda utrymmen för simulatorer och utbildningsanläggningar. En ny simulatoranläggning projekteras och beräknas kunna tas i drift under år 1972.

FTTS ger teoretisk utbildning i tekniska ämnen samt om databehand-

lingsmateriel och markradarmateriel. Vid skolan utbildas främst tekniker men den meddelar även andra kategorier personal den tekniska undervisning som krävs vid andra skolor inom F 2, t. ex. STRILS. Skolan har ca 500 elever om året. Vid skolan finns 41 fasta lärare.

FTLS ger grundutbildning och vidareutbildning för trafikledarpersonal. Normalantalet elever är ca 100 om året. Vid skolan finns fyra fasta lärare.

KAS/M utbildar blivande officerare, reservofficerare och ingenjörer i striltjänst. Skolan är beroende av anläggningar och lärare vid STRILS. Antalet elever är 70—75 om året. Vid skolan finns fem fasta lärare.

U/S komp. svarar för den allmänt militära utbildningen vid skolorna och för den grundläggande värnpliktsutbildningen. Dessutom svarar kompaniets värnpliktiga för vakt- och transporttjänst samt för vissa tjänster i flygstaben. Antalet värnpliktiga är normalt ca 325. Vid kompaniet är placerade 18 instruktörer.

TV 2 svarar för underhåll av telemateriel inom luftförsvarssektor O 5. Vid verkstaden finns ca 100 civilanställda.

Tillgången på mark vid F 2 är tillräcklig. Kårens skolskjutningsbana är belägen på mark som är av intresse för Täby kommun. Tillgodoses kommunens önskemål behövs mark för en ny skolskjutningsbana.

De flesta av kårens byggnader är uppförda åren 1938—1946 och är i huvudsak av god standard. Tillgången på lektionssalar och förläggningstrymmen är inte tillfredsställande. Kompletteringar med bl. a. en ny skolbyggnad och en ny kasern för 100—150 man är inplanerade. Fritidslokalerna behöver kompletteras liksom personalutrymmena i verkstaden.

Om flygkåren skall behållas räknar chefen för flygvapnet med att kostnaderna för nybyggnads- och istandsättningsarbeten under den närmaste 20-årsperioden kommer att uppgå till ca 9 milj. kr.

Den 1 oktober 1969 var antalet anställda vid kåren, förutom elever under utbildning vid skolorna, totalt ca 360 varav 119 militära och civilmilitära tjänstemän.

Svea flygkår (F 8)

Svea flygkår ligger vid Barkarby på den del av Järvafältet som är belägen inom Järfälla kommun ca 20 km nordväst om Stockholm. I samband med att huvuddelen av Järvafältet år 1966 såldes till olika kommuner undantogs för kårens räkning ett markområde om ca 435 ha. Härav räknas ca 160 ha som kasernområde och 155 ha som flygfältsområde. Återstoden är avsedd för övningar i markstrid, skjutbana och skyddsområde för robot. Chefen för flygvapnet anser att kårens behov av mark är tillgodosett.

F 8 är ett specialförband. Kåren är organiserad med — förutom kårstab — två robotdivisioner (varav en skolrobotdivision), en sambands- och

transportflygdivision, en helikoptergrupp, ett baskompani, ett specialkompani och verkstäder. Dessutom är flygvapnets bastjänstskola (FBTS) förlagd till F 8. Kårchefen är tillika chef för luftförsvarssektor O 5 som omfattar i huvudsak hela östra Mellansverige. Inom sektorn bedrivs försöksverksamhet som avser stridslednings- och luftbevakningsorganisationen. Denna verksamhet är knuten till F 8. Inom ramen för verksamheten ingår bl. a. en strilbataljon i kårens organisation.

Vid skolrobotdivisionen grundutbildas operativ och teknisk personal i robotförbanden. 250—300 elever om året får sådan utbildning. Antalet fasta lärare (instruktörer) är 14.

FBTS svarar för utbildningen av personal inom flygvapnets basorganisation. Skolan har ca 400 elever om året. Vid skolan finns två fasta lärare.

Kårens utbildningsbetingelser är relativt gynnsamma men kommer att försämrats när omgivande delar av Järvafältet blir exploaterade. Start- och landningsbanan är ca 2 000 m lång och lämpar sig även för civil flygtrafik. Någon utbyggnad av banan planeras inte.

Huvuddelen av flygkårens byggnader är uppförda åren 1938—1944 och är till övervägande del av god standard. Kåren disponerar en berghangar och fem ovanjordshangarer. En av dessa utnyttjas av robotförbanden. Återstående hangarutrymme är tillräckligt för den nuvarande flygverksamheten.

Om verksamheten vid F 8 behålls oförändrad, räknar chefen för flygvapnet med att kostnaderna för nybyggnads- och iståndsättningsarbeten kommer att bli ca 9,2 milj. kr. under den närmaste 20-årsperioden.

F 8 är ett av flygvapnets största förband. Vid kåren fanns den 1 oktober 1969 ca 305 anställda, varav 129 civilianställda. I detta antal har inte räknats med personal som ingår i bl. a. strilbataljon O 5. I genomsnitt tjänstgör 350—400 värnpliktiga vid kåren.

Trots att F 8 inte är en krigsflygflottilj är flygverksamheten omfattande. Transportdivisionen producerar ca 3 700 och helikoptergruppen ca 1 700 flygtimmar per år. En integrerad trafikledning inom Stockholms terminalområde (Svea kontroll) underlättar flygverksamheten. Chefen för F 8 ansvarar för utbildning och kontroll av bl. a. all helikopterpersonal inom flygvapnet. Bullerproblemen bedöms vara små, vilket hänger samman med att transportflyget är utrustat med propellerflygplan.

Hallands flygkår (F 14)

Hallands flygkår ligger ca tre km nordväst om Halmstad med omkring hälften av markinnehavet inom Halmstads kommun och hälften inom Söndrums kommun. Sammanlagda ytan av kasernområde och flygfältsområde är ca 270 ha. Till detta kommer markstridsområde och målplats om ca 1 550 ha i Tönnersjö, omkring 2,5 mil öster om Halmstad.

F 14 är ett skolförband. Kåren är organiserad med — förutom kårstab —

teknisk skola (FTS), signalskola (FSS) och markstridsskola (FMS). I kårens organisation ingår dessutom specialkompani, verkstad och musikkår.

Vid FTS bedrivs utbildning av teknisk personal på flygplan och basmateriel. Skolan har ca 500 elever om året och 65 fasta lärare.

FSS utbildar omkring 150 elever per år i sambandstjänst. Skolan har 30 fasta lärare.

FMS utbildar instruktörer för markstridstjänst och har kurser för annan personal i flygbasförsvar och skyddstjänst. Antalet elever är 850—1 000 om året. Skolan har 30 fasta lärare.

Utbildningsbetingelserna vid de tre skolorna bedöms som goda. Genom omfattande inredningsarbeten i en äldre hangarbyggnad har kåren fått tillgång till ändamålsenliga lektionssalar. Ytterligare ombyggnader av denna art är möjliga.

På F 14:s flygfält genomförs normalt ca 3 000 landningar och starter per år, varav ca en tredjedel faller på det civila trafikflyget.

Flygkårens behov av mark är enligt chefens för flygvapnet uppfattning tillgodosett under förutsättning att skjutbanorna vid Skedalshed kan behållas.

Huvuddelen av förbandets byggnader är uppförda åren 1944—1945. Byggnadsbeståndet är till övervägande del av god standard. Större investeringar krävs främst i fråga om mässar och marketenteri.

Under förutsättning av oförändrad verksamhet vid flygkåren räknar chefen för flygvapnet med att kostnaderna för nybyggnads- och istandsättningsarbeten under den närmaste 20-årsperioden kommer att uppgå till ca 11,2 milj. kr.

Vid kåren fanns den 1 oktober 1969 392 fast anställda. Av dessa är 276 militär personal och 116 civila. Fast anställda underbefälselever är inräknade. Genomsnittligt tjänstgör ca 135 värnpliktiga vid kåren.

Bullerproblemen vid F 14 är små, vilket främst hänger samman med att flygning med jetdrivna krigsflygplan förekommer endast i undantagsfall. I en nyligen utarbetad översiktsplan för Halmstads kommunblock påpekas att flygfältet genom sin belägenhet försvårar stadens utveckling mot väster och nordväst. Vid överläggningar mellan försvarets fastighetsnämnd, som har representerat försvaret vid den översiktliga planläggningen, och kommunblocket har emellertid konstaterats att översiktsplanen redovisar så många andra goda utvecklingsmöjligheter för staden att en flyttning av flygfältet inte är aktuell under överskådlig tid.

Södertörns flygflottilj (F 18)

Södertörns flygflottilj ligger i Botkyrka kommun vid Tullinge stations-samhälle ca 2 mil sydväst om Stockholm. Flottiljen disponerar totalt ca

417 ha statsägd mark — kasernområdet ca 27 ha, flygfältsområdet ca 340 ha och markstridsområdet ca 50 ha — medan ca 23 ha arrenderas för komplettering av flygfältsområdet. För målplatsen vid Askö ca 5 mil sydväst om flottiljen arrenderas ett område om ca 10 ha.

Nedläggning av F 18 som jaktflottilj pågår. Enligt den hittills gällande planen för avvecklingen skall den ena av flottiljens två divisioner dras in den 1 januari 1971 och den andra den 1 juli samma år. Återstående uppgifter för flottiljen är att producera vissa bas- och strilförband och att svara för mobilisering av vissa strilenheter inom luftförvarssektor O 5.

F 18 är flygvapnets yngsta flottilj. De flesta byggnaderna är uppförda åren 1946—1947 och är i huvudsak av god standard. Kasernerna kräver dock renovering. Sporthall saknas. Flottiljen disponerar en berghangar och en hangar av trä.

Under förutsättning att flygverksamheten upphör och ingen annan verksamhet förläggs till Tullinge beräknas kostnaderna för nybyggnads- och istandsättningsarbeten under den närmaste 20-årsperioden till ca 2 milj. kr.

Vid flottiljen fanns den 1 oktober 1969 383 anställda, varav 220 civilanställda och 163 militära eller civilmilitära tjänstemän.

Försvarets fredsorganisationsutredning

Utredningens utgångspunkter och överväganden

Erforderligt underlag för utredningsarbetet har lämnats av chefen för flygvapnet, som till utredningen också har redovisat sin syn på organisationen av flygvapnets förband inom stockholmsområdet. Ett alternativt organisationsförslag har utarbetats av chefen för F 2 och redovisats för utredningen av representanter för personalen vid kåren.

Som bakgrund till sina förslag redovisar utredningen överväganden som bl. a. rör operativa faktorer, samhällsfaktorer, skolverksamhetens framtida omfattning och vissa brister i nuvarande organisation.

Operativa faktorer

Från allmän operativ synpunkt måste enligt utredningen ställas vissa krav på flygvapnets fredsorganisation. Denna bör t. ex. byggas upp på sådant sätt att krigsförberedelsearbetet underlättas och förbanden vid övergång till krigsorganisation får erforderligt skydd genom snabb spridning till ett tillräckligt antal baser. Utredningen anser att dessa allmänna operativa faktorer är väsentliga men att en avvägning måste göras mellan kostnaderna för fredsorganisationen och de operativa kraven.

Både Barkarby och Tullinge är krigsbaser. Från operativ synpunkt är det — understryker utredningen — i och för sig önskvärt med så många baser

som möjligt. Redan detta anses tala för att Barkarby och Tullinge bör behållas som krigsbaser. Härtill kommer att dessa baser är utrustade med berghangarer vilket ökar deras operativa värde. Av långt större betydelse är emellertid basernas strategiska läge och svårigheten att åstadkomma ersättningsbaser med motsvarande belägenhet. Mot denna bakgrund anser utredningen att det är av stor betydelse att både Barkarby och Tullinge flygfält med tillhörande berghangarer även i fortsättningen står till förfogande som krigsbaser.

Utredningen har vidare funnit att det är nödvändigt att den ena av de båda baserna redan i fredstid är permanent utrustad med någorlunda tillfredsställande möjligheter att betjäna jaktförband. Detta behövs för att kvarvarande jaktdivisioner inom Östra militärområdet skall kunna bedriva regelbunden övningsverksamhet på basen, vilket är nödvändigt för att basen i ett skärpt läge omgående skall kunna fungera med tillfredsställande effekt. Betjäning i fred behövs också av det skälet att basen måste utnyttjas för incidentberedskapen. Slutligen måste enligt utredningen redan i fredstid finnas bemanning på basen eftersom möjligheterna att snabbt tillföra större basförband vid en eventuell samtidig utrymning av stockholmsområdet kommer att vara begränsade. För att den betjäningskapacitet som alltså behövs i fred skall bli så allsidig som möjligt och dessutom fås till begränsad kostnad är det enligt utredningen betydelsefullt att något flygvapenförband lokaliseras på basen.

Med utgångspunkt i ca 3 000 starter och landningar om året med jetdrivna stridsflygplan och flygverksamhet härutöver i samband med vissa övningar finner utredningen att endast Tullingebasen kan komma i fråga för övningsverksamhet i fred. Bullerstörningarna anses bli alltför stora vid Barkarbybasen.

Utredningen har vidare konstaterat att de två robotdivisioner som nu är lokaliserade till F 8 har stor betydelse från beredskapssynpunkt för luftförsvaret av östra Mellansverige. Med den nedgång av antalet tillgängliga jaktdivisioner inom Mälardalen som följer av indragningen av F 18 ökar betydelsen av att fredsgruppera robotdivisionerna så gynnsamt som möjligt från operativ synpunkt. Överbefälhavaren anser att den ena divisionen bör grupperas i Tullinge och den andra vid F 16 i Uppsala. Utredningen tillstyrker detta.

Kraven på resurser för mobiliseringsförberedelser inom stridsledningsorganisationen i östra Mellansverige är stora. Enligt utredningen finns flera möjligheter att föra över sektorledningsuppgifterna från F 8 till andra myndigheter.

Samhällsfaktorer

Den mark som F 8 disponerar är enligt utredningen av mycket stor betydelse för samhällsplaneringen. De fem kommuner — Stockholm, Sundby-

berg, Solna, Sollentuna och Järfälla — inom vilka Järvafältet är beläget, har genom en särskild plankommitté låtit utarbeta förslag till dispositionsplan för bebyggelse av norra Järvafältet. Ett första förslag till dispositionsplan lades fram i januari 1968. Enligt detta skulle betydande delar av flygkårens mark tas i anspråk för andra ändamål än verksamheten vid kåren. I sitt remissyttrande över planförslaget konstaterade fortifikationsförvaltningen att detta inte är förenligt med verksamheten i fred vid F 8 och inte heller medger att Barkarby flygfält utnyttjas som krigsbas. Förslaget ansågs stå i strid med det mellan staten och kommunerna träffade huvudavtalet om Järvafältet. Enligt ett reviderat förslag till dispositionsplan som plankommittén har offentliggjort i oktober 1968 görs ett betydligt mindre intrång på F 8:s område. Det har dock ansetts ofrånkomligt att lägga in två större vägar över området, den ena i dess norra och den andra i dess södra del. Vissa delar av området har också lagts ut som arbetsområde för annan verksamhet än militär eller som grönområde.

Några konkreta planer för ett framtida civilt utnyttjande av F 18:s mark föreligger inte. Botkyrka kommun har tvärtom uttryckt önskemål om att verksamheten på F 18 skall fortsätta. Täby kommun är inte intresserad av F 2:s mark för bostadsbyggande men anser att marken kan utnyttjas för andra samhällsnyttiga ändamål om verksamheten vid F 2 läggs ner. Varken för Järfälla eller Täby kommun bedöms en indragning av flygförbanden medföra allvarliga olägenheter från kommunal synpunkt.

Flygvapnets skolorganisation

Utredningen konstaterar att den utbildning som bedrivs inom flygvapnets skolorganisation utgör en väsentlig del av den förbandsproducerande verksamheten. Flygvapnets förbandsproduktion är uppbyggd kring fyra huvudområden i krigsorganisationen, nämligen flygtjänst, luftvärnsrobotjänst, bastjänst och striltjänst. I förbandsproduktionen ingår även ett antal stödfunktioner. Principiellt anses utbildningsorganisationen böra ansluta till indelningen i huvudområden. Utredningen har i detta sammanhang begränsat sina överväganden till rationaliseringar inom sådana delar av skolorganisationen som utbildar personal för bas- och striltjänst.

De flygande förbanden kommer enligt utredningen på sikt att minska i antal vid övergång till mera kvalificerade flygplantyper. Utnyttjandegraden av flygplanen väntas dock öka, vilket kommer att ställa ökade krav på ledning samt på bas- och underhållstjänsten. Utredningen bedömer att volymen av bas- och strilutbildningen inte kan reduceras inom överskådlig tid. Ökade möjligheter att utnyttja de stridande förbanden kan tvärtom komma att ställa ökade krav på stril- och basorganisationen.

Den nuvarande organisationen av bas- och strilutbildningen beskriver och kommenterar utredningen på följande sätt. För b a s u t b i l d n i n g e n är

huvudlinjen markutbildning på flygplan koncentrerad främst till F 14 i Halmstad. Av praktiska skäl måste dock en del av utbildningen vara förlagd till flottilj och avse aktuell flygplantyp.

F 14 som skolförband synes enligt utredningen i stort vara så organiserat att det motsvarar de krav man kan ställa på en rationell utbildningsenhet av detta slag. En viss överkapacitet finns dock. Den bedöms främst böra utnyttjas för att tillföra F 14 delar av den utbildning som f. n. bedrivs vid flygmaterieförvaltningens teletekniska skola (FFTS) i Västerås. Härigenom kan utbildningen läggas ned vid denna skola, som enligt utredningen är för liten för att bestå som självständig enhet.

Den centrala bastjänstutbildningen för personal i viktiga befattningar vid basförbanden sker f. n. vid flygvapnets bastjänstskola (FBTS) på F 8 i Barkarby. Viss bastjänstutbildning bedrivs dessutom vid flygvapnets markstridsskola (FMS) på F 14 i Halmstad. Till den senare skolan är även förlagd utbildningen i skyddstjänst för flygvapnets basförband. Uppdelningen av bastjänst- och markstridsutbildningen på två skolenheter kan enligt utredningen inte anses vara rationell. Målet bör vara att på sikt skapa utbildningsanstalter som ansluter till olika huvudområden i krigsorganisationen. FBTS bör därför enligt utredningen föras över från F 8 till F 14.

Vid FFTS bedrivs viss bas- och underhållsutbildning vid periodiskt anordnade kurser. Denna utbildning vänder sig till kvalificerade befattningshavare inom flygvapnets ledningsorganisation m. m. Utredningen anser att utbildningen bör föras över till FBTS i samband med att verksamheten vid FFTS upphör. Kvalificerad utbildning i underhållstjänst m. m. bör meddelas vid militärhögskolan.

Inom strilutbildningen vid STRILS har huvudlinjen luftbevaknings- och stridsledningsutbildning ett betydande antal elever. Linjen bör enligt utredningen bilda stommen i en särskild utbildningsenhet, till vilken även bör kunna förläggas annan verksamhet som hänger nära samman med strilutbildningen. Grundutbildningen är mycket tekniskt betonad och kräver tillgång till en kvalificerad simulatoranläggning för att kunna bedrivas rationellt. F 2 anses endast delvis fylla kraven på en rationell utbildningsenhet. Utvecklingsmöjligheterna vid F 2 bedöms också vara begränsade. Den nu utnyttjade simulatoranläggningen är föråldrad och kräver ersättning inom en femårsperiod. Ny simulator beräknas kunna levereras under år 1972.

Den till F 2 förlagda KAS/M kräver för sin undervisning tillgång till motsvarande utbildningsanordningar som finns vid F 2 för den rena stridsledningsutbildningen vid STRILS. Beroendet av utbildningsanordningar för den grundläggande utbildningen anses entydigt tala för att KAS/M även efter en omorganisation bör förläggas till samma förband som denna skola.

Vid F 2 bedrivs viss teleteknisk utbildning som inte direkt är hänförlig till strilutbildningen. Denna utbildning omfattar viss flyg-, tele- och luft-

värnsrobotmateriel. Utredningen anser att utbildningen på luftvärnsrobotmateriel bör samordnas med övrig luftvärnsrobotutbildning och förläggas till samma skolenhet som strilutbildningen.

Utredningen finner att bas- och strilutbildningen bör koncentreras till två utbildningsenheter och redovisar en principskiss för denna skolorganisation enligt följande.

Enhet för flygplanteknisk utbildning och bas-tjänstutbildning

Utbildningsenhetens ansvarsområde föreslås omfatta

- grundläggande utbildning av blivande flygtekniker och mästare,
- teknisk utbildning för personal av alla kategorier på flygplan-, vapen-, el-(flygplan) och basmateriel,
- mark- (typ-) omskolning av teknisk personal på nya flygplantyper,
- grundläggande utbildning av sambands- och trupputbildarpersonal,
- operativ utbildning av personal av alla kategorier i sambandstjänst samt
- utbildning av personal av alla kategorier i bastjänst och basförsvaret.

Enheten föreslås organiseras på chef, stab, fyra-fem skolor, specialkompani och serviceverkstäder.

Till utbildningsenheten bör enligt utredningen hänföras

- nuvarande enheter vid F 14,
- nuvarande flygplanteleutbildning vid flygvapnets teletekniska skola (FTTS) på F 2,
- nuvarande utbildning på flygplantele-, telefax- och radiomateriel vid flygmaterieförvaltningens teletekniska skola (FFTS) i Västerås samt
- del av nuvarande utbildning vid flygvapnets bastjänstskola (FBTS) på F 8.

Den årliga elevgenomströmningen beräknas bli ca 2 000. Den föreslagna skolenheten blir enligt utredningen tillräckligt stor för att tillgodose kraven på rationell och ekonomisk utbildning.

Förslaget innebär bl. a. att all utbildning i bastjänst inom flygvapnet koncentreras till en utbildningsenhet. Härigenom vinner man enligt utredningen främst den fördelen att eleverna får såväl grundläggande som tillämpad utbildning i ett »paket» vilket gör dem direkt användbara i förbandsproduktionen och krigsorganisationen. Förslaget innebär vidare att en jämnare beläggning bör kunna åstadkommas. Härigenom kan den fasta lärarkadern utnyttjas mer rationellt än nu.

Enhet för luftbevaknings- och stridsledningsutbildning samt stridsledningsteknisk utbildning

Utbildningsenhetens ansvarsområde föreslås omfatta

- teleteknisk utbildning för personal av alla kategorier på stridslednings- och robottelemateriel,
- stridsledningsutbildning för operativ personal,

- grundläggande och fortsatt utbildning i luftbevaknings- och stridsledningstjänst för personal av alla kategorier,
- grundläggande och fortsatt operativ och teknisk utbildning för personal av alla kategorier i luftvärnsrobottjänst,
- grundläggande och fortsatt utbildning i flygtrafikledningstjänst för blivande trafikledare och trafikledarbiträden samt
- grundläggande och fortsatt utbildning för aspiranter och kadetter på flygvapnets marklinje.

Enheten föreslås organiseras på chef, stab, fyra skolor, skolrobotdivision, specialkompani och verkstäder.

Till utbildningsenheten bör enligt utredningen hänföras

- nuvarande utbildning vid F 2 med undantag av de underenheter som förs samman med verksamheten på F 14,
- nuvarande utbildning vid skolrobotdivisionen på F 8 samt
- del av utbildningen vid FFTS i Västerås.

Den årliga elevgenomströmningen beräknas bli ca 2 500. Enheten blir enligt utredningen så stor att man på ett effektivt och ekonomiskt sätt kan utnyttja personal för gemensamma funktioner.

Lokalisering av skolförband i stockholmsområdet

Utredningen bedömer att frågan om rationaliseringar inom flygvapnets skolororganisation inte kan ses fristående från frågan om lokaliseringen av flygvapnets stockholmsförband. När det gäller att värdera den komplicerade frågan om en rationalisering av flygvapnets skolororganisation och en koncentrerad av flygvapnets förband i stockholmsområdet måste man enligt utredningen ta hänsyn till de operativa faktorer och de synpunkter rörande samhällsplanering och rationalisering av flygvapnets skolororganisation som har redovisats i det föregående. Därtill måste de ekonomiska konsekvenserna och följdverkningarna för berörd personal beaktas. Hänsyn måste vidare enligt utredningen tas till att det i många sammanhang är fördelaktigt med egna betjämningsresurser inom stockholmsområdet för flygburna militära personal- och materieltransporter. Utredningen hävdar också att lokaliseringen av skolverksamhet till stockholmsområdet medför vissa fördelar i utbildningshänseende och att en lokalisering av förband och skolor nära en storstad ofta är fördelaktigt från rekryteringssynpunkt.

Med dessa faktorer som bakgrund har utredningen värderat följande tre alternativ beträffande förbandsorganisationen inom stockholmsområdet.

1. F 2 och F 8 behålls i huvudsak oförändrade. F 18 läggs ned som flottilj men basen behålls som krigsbas. Stridslednings- och mobiliseringsorganisationen behålls oförändrad.

2. F 2 behålls. F 8 läggs ned men basen behålls som krigsbas. Verksamheten vid F 8 fördelas med huvuddelen på det från flygutbildning friställda etablissemnet vid Tullinge och i övrigt på F 1, F 11 och F 16. Organisa-

tionen vid Tullinge begränsas till en reducerad flygkår med resurser för övningsverksamhet på krigsbasen.

3. F 2 och F 8 läggs ned. Basen vid F 8 behålls som krigsbas. Verksamheten vid F 2 och F 8 (huvuddelen) förs över till Tullinge samt till F 1, F 11, F 14 och F 16. En flygvapenskola med huvudinriktning på stridsledningsverksamheten organiseras vid Tullinge.

Alternativ 1 innebär i huvudsak en fortsättning i nuvarande organisation och ett genomförande av 1968 års riksdagsbeslut beträffande F 18. Därtill kommer nedläggning av F 18:s administration. Kravet på resurser för övningsverksamhet kan tillgodoses. Alternativet kan enligt utredningen befaras bli en kortsiktig lösning. Pressen från det civila samhället på F 8:s mark bedöms inom en nära framtid sannolikt framtvinga nya utredningar och omlokaliseringar. Byggnaderna vid F 18 behövs som reserv när det civila samhällets tryck gör det nödvändigt med en omlokalisering av funktionerna vid F 8. Dessutom anses möjligheterna att rationalisera skolverksamheten små enligt detta alternativ.

Alternativ 2, som överensstämmer med det förslag som har utarbetats av chefen för F 2, tillgodoser enligt utredningen det operativa kravet på en »levande bas» vid Tullinge. Hänsyn tas också till framtida krav inom samhällsplaneringen beträffande F 8:s markområde. Däremot anses möjligheterna små att rationalisera utbildningsverksamheten utan att kostnaderna för alternativet ökar.

Utredningen anser att alternativ 3, som i huvudsak överensstämmer med chefens för flygvapnet förslag, är det enda som tillgodoser såväl de operativa kraven som kraven från samhällsplanerings- och rationaliseringssynpunkt. Från ekonomisk synpunkt bedöms alternativet ge betydande rationaliseringsvinster. Detta alternativ är enligt utredningen också att föredra på grund av att Tullinge har god tillgång till mark för den utbildning som avses enligt alternativ 3. Barkarbyområdet kan enligt utredningen beräknas bli omgivet av bebyggelse på ett helt annat sätt än tullingeområdet. Dessutom förutsätter dispositionsplanen för Järvafältet att ett par större trafikleder dras genom området, vilket försämrar förutsättningarna för markstridsutbildning. Det område som F 2 disponerar anser utredningen vara alltför litet för att man på ett rationellt sätt skall kunna tillgodose kraven från skolorna på sikt. Redan i dag uppges vissa problem finnas beträffande markstridsutbildningen vid F 2.

För att den tillämpade utbildningen skall bli meningsfull och kunna genomföras på ett effektivt sätt krävs enligt utredningen tillgång till anläggningar med operativ uppgift inom rimligt avstånd. Stridsledningsutbildningen kräver t. ex. tillgång till olika typer av stridsledningsanläggningar. Denna utbildning bör dessutom vara lokaliserad så att erforderliga simulatorer m. m. kan kopplas in på stridsledningssystemet. Utredningen anser att dessa behov väl kan tillgodoses vid en förläggning i Tullinge.

Utredningen konstaterar att alternativ 3 medför det största behovet av att flytta eller friställa personal. Samtidigt framhålls emellertid att omställningar på personalsidan i vårt dynamiska samhälle är att betrakta som ett för den enskilde ofta negativt men från samhällets synpunkt ofrånkomligt inslag i den fortgående rationaliseringsprocessen. Utredningen anser därför att valet av alternativ inte kan styras av det större eller mindre behovet av omställningar av personal, även om man måste ta hänsyn till detta. Däremot anses det självklart att man måste vidta åtgärder som underlättar omställningarna.

Utredningens organisationsförslag

Utredningens val av alternativ innebär att F 2 och F 8 avvecklas som fredsadministrationer och att verksamheten vid F 2, F 8 och F 18 omfördelas. Sålunda förläggs bastjänstutbildningen vid flygvapnet till Halmstad och strilutbildningen till Tullinge. De båda utbildningsenheterna bör enligt utredningen benämnas Halmstads flygvapenskolor och Södertörns flygvapenskolor.

F 2

Kårstaben föreslås bli indragen. De tre skolenheterna stridslednings- och luftbevakningsskolan (STRILS), teletekniska skolan (FTTS) utom flygplanteleteknisk utbildning och kadett- och aspirantskolan (KAS/M) samt utbildnings- och specialkompaniet (U/S komp.) bör enligt utredningen flyttas till Tullinge. Den flygplantekniska utbildningen är en del av bastjänstutbildningen och bör lokaliseras till F 14.

Flygvapnets trafikledningsskolas (FTLS) förläggning har utredningen — i avvaktan på resultatet av flygtrafikledningskommitténs arbete — inte tagit ställning till. Utredningens kostnadsberäkningar bygger dock på att skolan flyttas till Tullinge. Frågan om ny lokalisering av den regionala televerkstaden (TV 2) lämnas också öppen i avvaktan på 1966 års verkstadsutrednings förslag.

Efter en omorganisation enligt utredningens förslag har flygvapnet inte något behov av F 2:s etablissement. Detta kan i stället användas för annan statlig verksamhet eller säljas. Frågan om dess utnyttjande föreslås utredas särskilt.

F 8

Utredningen räknar med att skolrobotdivisionen vid F 8 förs över till Tullinge. Den andra robotdivisionen föreslås ingå i Upplands flygflottilj (F 16) i Uppsala. En av utredningens experter, kanslirådet Sven Larsson, uttalar emellertid i ett särskilt yttrande att ett ställningstagande härvidlag bör och kan anstå tills vidare.

Transportflygverksamheten bör enligt utredningen koncentreras till F 1 i Västerås genom att transportflyggruppen vid F 7 (Såtenäs) och transportdivisionen vid F 8 förs över dit. Eftersom huvuddelen av flygtransporterna utgår från stockholmsområdet har utredningen övervägt en lokalisering till Tullinge. Denna bas anses dock mindre lämplig för transportflygplan. Här-till kommer att investeringsbehoven vid F 1 beräknas bli små.

Utredningen anser att helikoptergruppen bör ligga kvar på F 8 i avvaktan på resultatet av överbefälhavarens utredning om krigsmaktens helikopter-verksamhet. Chefen för flygvapnet har dock förordat att verksamheten loka-liseras till Södermanlands flygflottilj (F 11) i Nyköping och Blekinge flyg-flottilj (F 17) i Ronneby. En sådan lokalisering har utredningen också lagt till grund för sina kostnadsberäkningar.

Flygvapnets bastjänstskola (FBTS) flyttas enligt förslaget till F 14 som härigenom får utbildningsansvar för den samlade bastjänstutbildningen. Utredningen föreslår vidare att den till kåren knutna ledningen för luft-försvarssektor O 5 ansluts till Västmanlands flygflottilj (F 1) i Västerås men är inte beredd att ta ställning till frågan om F 1:s ansvar och organi-sation som sektorflottilj. Även stridsledningsbataljonen föreslås bli överförd till F 1. Ställning till dess förläggningsplats bör dock tas först efter närmare studier av frågan. Svea kontroll anses böra anslutas till antingen F 1 eller F 16. Resten av den nuvarande verksamheten vid F 8 föreslås upphöra var-vid förbandet kan dras in.

Av F 8:s område anses försvaret böra behålla flygfältet med tillhörande berganläggningar och ett fåtal ovanjordsbyggnader i anslutning till berg-hangaren för att täcka behovet av krigsflygfält. Ett sådant utnyttjande av Barkarby som krigsbas beräknas kunna ske även om fältet används för all-mänflyg i fred. För skötseln av basen bör enligt utredningen avses en bas-tropp med maskingrupp som är underställd Södertörns flygvapenskolor. Hur återstoden av F 8:s mark bör utnyttjas och om den bör behållas i statens ägo eller avyttras anses böra utredas särskilt. Hur det förvaltnings-, krigs-förberedelse- och mobiliseringsansvar som nu åvilar chefen för F 8 skall fördelas föreslås också utredas särskilt.

Halmstads flygvapenskolor

Till Halmstads flygvapenskolor koncentreras utbildningen i den omfatt-ning som framgår av redogörelsen i det föregående. För utbildningen måste nya lokaler tillkomma.

Södertörns flygvapenskolor

Av den nuvarande organisationen vid F 18 bör enligt utredningen stril-organisationen behållas oförändrad. Vidare bör delar av flottiljstaben, spe-cialkompaniet och verkstäderna samt ett reducerat baskompani behållas.

Till Tullinge bör enligt redogörelsen i det föregående föras delar av F 2 och F 8 samt radiolänkutbildningen vid FFTS i Västerås, som därmed kan dras in.

Utredningen anser att organisationen vid Tullinge bör byggas upp med personal från F 2, F 8 och F 18. För att genomföra förslaget krävs en omfattande byggnation och eventuellt också markförvärv.

En lokalisering till Tullinge av verksamhet enligt utredningens förslag bedöms inte hindra att flygfältet framdeles i viss omfattning kan få användas även för allmänflyg. Denna fråga föreslås dock utredas närmare av chefen för flygvapnet. Flygfält och berghangar bör enligt utredningen behållas som krigsbas.

Personal

Utredningen räknar med att förslaget berör 863 fast anställda enligt läget i november 1968. Av denna personal beräknas 567 kunna beredas plats i den nya organisationen, medan 296 beräknas bli övertaliga. Anställningsstoppet inom försvaret bör enligt utredningen göra det möjligt att erbjuda övertalig civil personal nya anställningar inom flygvapnet. Uppskattningsvis kan 275 tjänster flyttas över från F 18 till den nya administrationen vid Tullinge. Från F 2 och F 8 bedöms ca 290 nu tillsatta tjänster böra flyttas över till andra förband som berörs av omorganisationen. Vid tillsättning av tjänster bör en avvägning ske mellan personal från F 2, F 8 och F 18.

Kostnader

För att genomföra de föreslagna organisationsförändringarna krävs enligt utredningen betydande utgifter för investeringar och andra större byggnadsarbeten. Kostnaderna för byggnads- och istandsättningsarbeten uppskattas till 35 milj. kr. Av detta belopp faller 26 milj. kr. på Tullinge. Vid F 1, F 11, F 14 och F 16 behövs sammanlagt ca 9 milj. kr. för investeringar m. m. De sålunda beräknade kapitalutgifterna kan enligt utredningen minskas med 10 milj. kr. för arbeten som inte behöver utföras vid F 2 och F 8. En försäljning av dessa båda etablissemang beräknas inbringa lågt räknat (5+25) 30 milj. kr.

Engångsutgifter för teleinstallationer, flyttningar m. m. samt för ersättningar i samband med personalomflyttningar beräknas till 10 milj. kr.

Besparingarna på de årliga driftutgifterna uppskattas till 18,5 milj. kr., varav 14,8 milj. kr. avser löner. Vid beräkningen har dock inte tagits hänsyn till den redan beslutade indragningen av flygande förband vid F 18. För att stimulera till rationaliseringar av detta slag bör enligt utredningen viss del av engångsutgifterna bestridas av medel utöver den ekonomiska ramen för det militära försvaret. Beloppet bör motsvara det beräknade saluvärdet av mark och byggnader som friställs genom rationaliseringen.

Utredningen redovisar bl. a. en kostnadsjämförelse med det organisations-

alternativ som har förts fram av chefen för F 2. Engångskostnaderna uppskattas av chefen för F 2 till 28,3 milj. kr. Besparingarna på de årliga driftutgifterna beräknas till ca 15 milj. kr., vilket är 3,5 milj. kr. mindre än enligt utredningens förslag. Skillnaden anses dock kunna begränsas om annan statlig verksamhet förläggs till de delar av F 18 som inte tas i anspråk av försvaret.

Genomförande

Tidpunkten för en överflyttning från F 2 och F 8 till de platser som föreslås är enligt utredningen för de flesta enheterna helt beroende av när de nödvändiga byggnadsarbetena kan genomföras. Detta gäller särskilt Tullinge. Innan den nya simulatoranläggningen har tagits i bruk, kan inte skolorna föras över dit.

Den av utredningen skisserade tidsplanen baseras på den förutsättningen att principbeslut föreligger före den 1 juli 1969. Därvid skulle F 8 kunna läggas ned omkring den 1 januari 1973 och F 2 omkring den 1 juli 1973, dvs. den tidpunkt när den nya strilsimulatorn bör kunna vara installerad och Södertörns flygvapenskolor i full drift. Den sammanlagda tiden för planering och flyttning skulle alltså omfatta ca fyra år. Utredningen anser att denna tid är tillräcklig för att personalfrågorna skall kunna lösas på ett sätt som är i huvudsak tillfredsställande för både förband och personal.

Remissyttranden

Flertalet remissinstanser biträder eller lämnar huvudpunkterna i utredningens förslag utan erinran. En delvis mycket hård kritik framförs dock av *FCPF* och *TCO-S*, som båda anser att utredningen inte kan läggas till grund för beslut i dessa betydelsefulla frågor. *Försvarets rationaliseringsinstitut* anser att principbeslut kan fattas i enlighet med utredningens förslag men att beslut om tidpunkten för avveckling av F 8 bör uppskjutas tills vidare.

FCPF understryker nödvändigheten av en samordnad prövning av de frågor i vilka utredningen avstår från att ta ställning, såsom förläggning av strilbataljon O 5 samt organisation och lokalisering av TV 2, helikopterverksamheten och flygvapnets trafikledningskola. Liknande synpunkter framförs av *TCO-S*.

I fråga om de operativa konsekvenserna framhåller *överbefälhavaren* att redan genomförda eller beslutade indragningar av flygförband med basförband m. m. avsevärt har försämrat luftförsvarets insatsberedskap i stockholmsområdet. För att luftförsvaret inte skall bli ännu sämre måste såväl Barkarby som Tullinge behållas som krigsbaser. Möjligheter till övning i fred av flygförband m. m. från Tullingebasen måste enligt 2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1970. 1 saml. Nr 96*

överbefälhavaren finnas i minst den omfattning som har föreslagits av utredningen. För att i någon mån kompensera försvagningen av områdets luftförsvar är det enligt överbefälhavaren väsentligt att grupperingen av luftvärnsrobotförbanden snarast fastställs i enlighet med utredningens förslag.

Överbefälhavaren, vars yttrande får ses mot bakgrund av att riksdagen redan har fattat beslut om nedläggning av F 18 som jaktflottilj, framhåller att kuppförsvaret allvarligt kommer att försvagas inom stockholmsområdet genom nedläggning av F 2 och F 8 i förening med den beslutade flyttningen från Solna av Svea livgarde (I 1) och Svea ingenjörregemente (Ing 1). Överbefälhavaren är inte beredd att nu föreslå hur problemen skall lösas men påpekar att denna fråga kan påverka detaljorganisationen vid F 18.

Statens planverk framhåller värdet av att försvaret på sätt som sker i förslaget omprövar sina markdispositioner. *Luftfartsverket* uttrycker sin tillfredsställelse över de lättnader för den civila flygtrafiken kring Stockholm som utredningens förslag innebär. Några remissinstanser — däribland två av de berörda kommunerna — tar upp frågan om de olika flottiljetablissemangens framtida utnyttjande.

Enligt *luftfartsverket* är det från samhällsplaneringssynpunkt knappast något att vinna med en nedläggning av F 2. Även i övrigt anser verket det tveksamt om man skall föra över F 2:s verksamhet till F 18:s etablissement. *Länsstyrelsen i Stockholms län* har för sin del inte något att erinra mot att F 2 dras in men förordar att — om staten ämnar försälja marken — Täby kommun bereds tillfälle att förhandla om förvärv av den. *Täby kommun* betonar att det från dess synpunkt är ett önskemål i första hand att F 2 får ligga kvar inom komunen och i andra hand att annan statlig verksamhet förläggs dit. Om staten ämnar försälja marken, är kommunen intresserad av att förvärva den.

Enighet råder om att verksamheten vid F 8 bör läggas ned. *Statens planverk* anser att man bör ta steget fullt ut och ställa hela markområdet till förfogande för den regionala utbyggnaden. *Länsstyrelsen i Stockholms län* är av samma uppfattning och anser det olämpligt att behålla flygfältet. Flygkårens mark anses i största möjliga utsträckning böra avyttras, varvid Järfälla kommun bör beredas tillfälle att förhandla om förvärv. Liknande synpunkter förs fram av *Järfälla kommun*, som bl. a. konstaterar att F 8 inte har någon avgörande betydelse för ortens näringsliv och att de markområden som upptas av flygfältet mycket väl skulle lämpa sig för bostadsbebyggelse.

Med hänsyn till bebyggandet av Järvafältet anser *stockholmstraktens regionplanenämnd* det angeläget att Barkarby kan befrias från flygverksamheten. Barkarby anses inte vara något möjligt alternativ till Tullinge vid en eventuell omlokalisering av försvarets flygskolor m. m. Däremot har nämnden inte något att erinra mot att Barkarbyfältet behålls som krigs-

flygfält ännu några år. Det anses emellertid inte osannolikt att ett fortsatt studium av utbyggnadsfrågorna kommer att visa önskvärdheten av att längre fram avveckla Barkarbyfältet även som krigsflygfält.

Länsstyrelsen i Stockholms län har liksom *Botkyrka kommun* inte något att erinra mot att stridsflygverksamheten vid F 18 läggs ned i samband med att vissa skolenheter förs över dit.

Stockholmstraktens regionplanenämnd erinrar om att F 18 har diskuterats som ett nytt inrikesflygfält i stället för Bromma. Företagna undersökningar uppges tyda på att man i nära anslutning till Tullingefältet skulle kunna bygga ett civilflygfält. En vidare diskussion om möjligheterna till förläggning av försvarets flygskolor till annan ort bör därför vara av intresse. Flygfältets användbarhet för allmänflyget är enligt *luftfartsverket* ytterst begränsad med hänsyn till flygplatsens allmänna utformning och kringliggande hinder. Flygplatsens eventuella frigörande för delvis civilt bruk anses därför inte vara något nämnvärt bidrag för att lösa Stockholms flygplatsfråga, om inte en mycket genomgripande ombyggnad företas.

Vissa synpunkter på skolorganisationen förs fram av *SACO* som anser att skolorganisationen vid F 14 bör vara uppdelad på två skilda skolenheter, en för grundutbildning och en för materielutbildning. Den senare bör omfatta all materielutbildning och inte bara flygplanteknisk utbildning. *Försvarets rationaliseringsinstitut* förutsätter att detaljbeslut om lednings- och skolorganisationen vid Södertörns och Halmstads flygvapensskolor kommer att föregås av noggranna undersökningar i syfte att ytterligare effektivisera verksamheten. *TCO-S* anser att flygmotorbullret vid Tullinge sannolikt kommer att inverka menligt på utbildningsverksamheten.

Av verksamheten vid F 8 är det främst transportflygverksamheten som berörs i remissyttrandena. Från operativ synpunkt har *överbefälhavaren* inte något att erinra mot att transportdivisionen baseras på F 1. Lokaliseringen av denna verksamhet bör däremot enligt *försvarets rationaliseringsinstitut* utredas ytterligare. Som ett alternativ till förläggning av verksamheten till en flygflottilj bör därvid närmare belysas konsekvenserna av en förläggning till ett civilt flygfält — i första hand Arlanda. Mot bakgrund av civilflygets utveckling anser institutet att det finns skäl att pröva behovet och omfattningen av en särskild flygtransportorganisation inom försvaret. De ekonomiska betingelserna för den militära flygtransportverksamheten anses böra klarläggas och förutsättningarna för en affärsmässig drift belysas.

Några remissinstanser har närmare granskat de ekonomiska konsekvenserna av utredningens förslag. *Försvarets rationaliseringsinstitut* uppehåller sig särskilt vid de investeringskostnader som krävs vid F 18 och som institutet anser vara stora i förhållande till beräknade vinster. Det krävs enligt institutet en begränsning av investeringarna vid Tullinge eller en ytterligare minskning av driftkostnaderna för att de föreslagna åtgär-

derna skall kunna motiveras från ekonomisk synpunkt. Behålls kravet att en investering av detta slag skall stå i rimlig proportion till beräknade besparingar, bör enligt institutet en noggrann angelägenhetsgradering och prövning av de angivna investeringarna vid Tullinge ske i syfte att minska dem.

Rationaliseringsinstitutet erinrar vidare om att överbefälhavaren utreder lokaliseringen av ett stort antal skolor, myndigheter och institutioner tillhörande försvaret inom stockholmsområdet. Ing 1:s nuvarande anläggningar i Solna uppges endast kunna tillgodose en begränsad del av föreliggande behov. Det bör därför enligt institutets mening närmare utredas om anläggningarna vid F 2, F 8 samt lokaler som friställs genom att centrala flygverkstaden i Västerås läggs ned kan användas för detta ändamål. Vidare bör hänsyn tas till att de förhållandevis stora utgifter som krävs för att anpassa kasernanläggningar m. m. till annan verksamhet inte kan koncentreras till en alltför kort tidsperiod.

TCO-S anmärker på att den framtida användningen av F 2:s byggnader och markområde inte har klarlagts. Vid F 18 kan kapitalkostnaderna enligt TCO-S komma att öka avsevärt, om det blir nödvändigt med markförvärv och exploatering av denna mark för byggnadsändamål. Engångskostnaderna för flyttningar, ersättningar till personal m. m. anses vara för lågt beräknade, i synnerhet som utredningen inte har tagit med vissa samhällliga insatser i form av omskolning och vidareutbildning av övertalig personal, bostadsbyggande, bostadslån m. m. Härtill kommer produktionsbortfall och andra samhällliga inkomstminskningar.

Luftfartsverket erinrar om att stockholmstraktens enda sjöflygplats finns vid F 2 och framhåller att den bör behållas för att betjäna civil flygtrafik. I andra hand anser verket att kostnaderna för en ny bör tas med i beräkningarna.

Den föreslagna tidsplanen föranleder bl. a. följande kommentarer. Överbefälhavaren framhåller att förslaget ger möjligheter att behålla krigsdivisionerna på F 18 ytterligare någon tid. Detta anges vara fördelaktigt för personalen och för omskolningsverksamheten. Överbefälhavaren föreslår med anledning härav att beslut om detaljer i tidsprogrammet inte fattas nu. Chefen för flygvapnet bör få i uppdrag att senare komma in med förslag till tidsplan för organisationsändringarna.

Enligt försvarets rationaliseringsinstitut är det svårt att förutse, när beslut om tidpunkten för F 8:s indragning kan fattas. Med hänsyn härtill och eftersom Barkarby flygfält m. m. skall behållas som krigsbas, ifrågasätter institutet om det inte vore lämpligt att närmare utreda de ekonomiska och personalmässiga konsekvenserna av att F 8 behålls som förband under en bestämd tid, förslagsvis fem år. Härigenom anses fördelar kunna vinnas när det gäller personal- och byggnadsplanering m. m.

Den föreslagna tidsplanen innebär enligt arbetsmarknadsstyrelsen att

relativt god tid står till förfogande för den personal som blir övertalig och måste söka ny anställning. Eftersom det inte är möjligt att bedöma situationen på arbetsmarknaden vid tidpunkten för den föreslagna avvecklingen är det enligt styrelsen av väsentlig betydelse att en så mjuk avveckling som möjligt eftersträvas. En förutsättning härför uppges vara att personalens möjligheter till frivillig avgång före den egentliga avvecklingen underlättas och att uppkomna vakanser så långt möjligt inte återbesätts.

SR anser det nödvändigt att tidpunkten för omorganisationen fastställs snarast möjligt, så att berörd personal får tillräcklig tid att lösa sina personliga problem i samband med eventuell flyttning m. m.

Personalens situation vid en omorganisation uppmärksammas från flera håll. *Täby kommun*, som drabbas särskilt hårt av den föreslagna omorganisationen, anser det angeläget att — vid en eventuell nedläggning av F 2 — annan statlig verksamhet blir förlagd till området eller att åtgärder eljest vidtas i syfte att erbjuda annan anställning för dem som önskar slippa byta bostadsort. *Arbetsmarknadsstyrelsen* m. fl. remissinstanser framhåller vikten av att den äldre arbetskraften i första hand placeras om inom försvaret och att varsel lämnas arbetsmarknadsmyndigheterna så tidigt som möjligt, så att personal som behöver omskolning eller vidareutbildning kan planera för denna i god tid. *Försvarets rationaliseringsinstitut* förutsätter att försvarets personalnämnd samordnar de omfattande personalomflyttningarna med övriga relativt stora omflyttningar av försvarsanställd personal som kommer att äga rum inom stockholmsområdet i början av 1970-talet.

Huvuddelen av omorganisationen berör — framhåller *SR* — enheter som ligger långt från varandra inom stockholmsområdet. Frågor om rätt till flyttning, anståndsförmåner m. m. måste enligt förbundet i detta speciella fall behandlas mer positivt än den praxis rörande s. k. »närfall» som har tvingats fram av avtalsverket under senare år.

TCO-S ser allvarligt på de problem som i detta sammanhang uppkommer för de anställda utan att därför vara negativt inställd till rationaliseringar inom den statliga sektorn. *TCO-S* ifrågasätter inte möjligheterna att inom angivna tidsramar lösa uppkommande övertalighets- och andra personalproblem. Resultatet bedöms emellertid i hög grad vara beroende av de åtgärder som vidtas under omorganisationen och som måste inriktas på att underlätta omflyttningar och anpassning till nya arbetsuppgifter.

FCPF understryker — liksom *TCO-S* — att man vid utredningar rörande nedläggningar, förflyttningar och andra omorganisationer bör i detalj kartlägga personalförhållanden, t. ex. åldersfördelning, utbildning och yrkesvana, boendeförhållanden m. m. Förbundet som är starkt kritiskt mot utredningens kostnadskalkyler förutser att rationaliseringsvinsterna enligt utredningens förslag kommer att få betalas av personalen.

Arbetsgruppen inom försvarsdepartementet**Arbetsgruppens utgångspunkter och överväganden**

Vid remissbehandlingen av fredsorganisationsutredningens betänkande framfördes vissa kritiska synpunkter på konsekvenserna av organisationsförslaget. Dessa anmärkningar, som har ansetts böra prövas innan frågan underställs riksdagen, går i huvudsak ut på att investerings- och iståndsättningskostnaderna blir förhållandevis stora (huvuddelen av dessa kostnader faller i princip på de enheter som förs över från F 2), att inte bara investeringar i byggnader utan även markförvärv kan komma att krävas i Tullinge och att nedläggningen av både F 2 och F 8 kommer att medföra betydande personalproblem. Man har också uttryckt farhågor för att den nya organisationen i Tullinge kan bli för stor om man enligt utredningens förslag under en chef för samman sinsemellan mycket olika aktiviteter — flygtjänst, bastjänst, striltjänst och omfattande utbildningsverksamhet av skolkaraktär.

Den koncentration av flygvapnets skolverksamhet, som fredsorganisationsutredningen föreslår, finner arbetsgruppen i likhet med remissinstanserna väl motiverad. Huvudfrågan för gruppen har därför varit hur verksamheten vid F 2, F 8 och F 18 bör vara fördelad med de lokaliserings- och andra förutsättningar som kommer att vara för handen i framtiden. Gruppen utgår från att F 8 inom en snar framtid måste läggas ned och konstaterar att därmed i stort sett endast två alternativ, i huvudsak motsvarande utredningens alternativ 2 och 3, föreligger.

Med utgångspunkt i detta ställningstagande har arbetsgruppen gjort en jämförande granskning av utredningens alternativ 3, vilket är det alternativ som utredningen i huvudsak förordar, och ett alternativ som i allt väsentligt överensstämmer med utredningens alternativ 2. Därvid har arbetsgruppen för sin kostnadskalkyl utnyttjat samma underlag som utredningen har haft för sina beräkningar. Detta har tagits fram av chefen för flygvapnet och fortifikationsförvaltningen och hänför sig till budgetåret 1967/68. Eftersom utredningens kalkyl avser en principiös lösning och alltså inte baseras på en i detalj utformad organisation, har i kalkylen ingående kostnader beräknats schablonmässigt med utnyttjande så långt möjligt av de anläggningar som finns i Tullinge. Det rör sig med andra ord om en planskiss med uppskattade kostnader som kan påverkas av förändringar i den skisserade organisationen, av faktorer som under angivna förhållanden inte kan förutses i detalj och av felmarginaler etc.

I utredningens betänkande redovisas vidare kostnader med fördelning på de flygförband som berörs av omorganisationen. Någon fördelning av kostnader på enheter som ingår i förbanden har utredningen däremot inte genomfört. För att kunna göra en kostnadsmässig granskning av de två organisationsalternativ som föreligger har arbetsgruppen ansett det nöd-

vändigt att få kostnaderna så långt möjligt specificerade på förbandens olika enheter.

Arbetsgruppen har lagt ned ett betydande arbete på att få fram ett likvärdigt jämförelsematerial. Den kostnadsuppskattning som förelåg beträffande utredningens förslag har härvid fått vara styrande. Det alternativ, som arbetsgruppen har prövat mot fredsorganisationsutredningens förslag, ansluter sig i fråga om såväl organisationsuppbyggnad som beräkningsgrunder så nära som möjligt till utredningsförslaget. De byggnadsåtgärder som behövs vid Tullinge samt vid F 1, F 11, F 14 och F 16 har överslagsmässigt kostnadsuppskattats av fortifikationsförvaltningen.

Arbetsgruppen gör vid sin kostnadsredovisning samma uppdelning av kostnaderna som utredningen. Gruppen skiljer således mellan kostnader av engångskaraktär och årliga driftkostnader. Till den förra kategorien hänförs inte bara investeringar och större iståndsättningar utan även vissa kostnader på driftsidan som behövs för att genomföra omorganisationen, såsom kostnader för inventarier och teleinstallationer m. m., flyttningskostnader samt avgångsförmåner och vissa andra personalkostnader. Driftkostnaderna redovisas med fördelning på löner och omkostnader.

Arbetsgruppen har vid sin granskning funnit att investeringar och övriga engångskostnader blir 7 120 000 kr. lägre om man väljer det av gruppen prövade alternativet i stället för det som utredningen förordar.

Såväl utredningens förslag som det av arbetsgruppen prövade alternativet medför en minskning av de årliga driftkostnaderna. Utredningen uppnår emellertid med sitt förslag en besparing som är (18 056 000 — 12 705 000) 5 351 000 kr. större för år.

Engångskostnaderna blir alltså lägre enligt det alternativ som arbetsgruppen har prövat men minskningen kompenseras inte på något sätt de ökade driftkostnaderna. Mot den kapitalvinst om ca 7 milj. kr. som arbetsgruppen kan redovisa skall ställas besparingarna på driftsidan, som under en tioårsperiod blir drygt 50 milj. kr. större enligt utredningens förslag. Det negativa utfallet av kostnadsjämförelsen beror i allt väsentligt på att verksamheten i arbetsgruppens alternativ är fördelad på två etablissemang och belastas med två sinsemellan fristående administrationer. Besparingarna på driftsidan uppnås framför allt genom personalminskning. Antalet anställda i den verksamhet som berörs av omorganisationen uppgick den 1 oktober 1969 till 1 291. Den nya organisationen kan enligt föreliggande alternativ beräknas sysselsätta 1 000 respektive 1 110 personer. Utredningens förslag kräver alltså (1 110 — 1 000) 110 färre anställda.

Arbetsgruppen framhåller att den är väl medveten om bristerna i det underlag som finns att tillgå för kostnadsberäkningarna. Besparingarna på driftsidan uppges dock under alla förhållanden bli så mycket större, om man följer utredningens förslag, att det alternativ som arbetsgruppen har prövat inte bör komma i fråga.

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen anser att mycket starka skäl talar för att fredsorganisationsutredningens förslag i huvudsak bör genomföras. Flygvapnets utbildning av personal för markbunden tjänst bör alltså koncentreras till två förband, ett med huvudinriktning på bastjänst i Halmstad och ett med huvudinriktning på striltjänst i Tullinge. Arbetsgruppen delar utredningens uppfattning att de båda skolförbanden lämpligen bör kallas Halmstads flygvapenskolor (FVH) och Södertörns flygvapenskolor (FVS).

Utredningens förslag biträds dock inte i alla delar. Sälunda föreslår arbetsgruppen att både skolrobotdivisionen och övningsrobotdivisionen flyttas från F 8 till Tullinge. Genom en fortsatt sambasering av divisionerna räknar arbetsgruppen med att den kvalificerade personalen kommer att kunna utnyttjas bättre än om divisionerna skiljs åt.

Beträffande flygtransportdivisionen som utredningen vill koncentrera till F 1 i Västerås erinrar arbetsgruppen om att chefen för flygvapnet våren 1969 har fått i uppdrag att i samråd med försvarets materielverk och försvarets fabriksverk, numera förenade fabriksverken, förbereda en överföring av transportflygenheterna vid F 7 och F 8 till F 1 och avge förslag till tidsplan m. m. för överföringen som om möjligt skall vara genomförd den 1 januari 1971. Arbetsgruppen har liksom utredningen särskilt prövat frågan om att lokalisera transportflyget till Tullinge. Gruppen har därvid funnit att en sådan placering är olämplig. Bl. a. skulle en förläggning av transportflyget till F 18 kräva förändringar av banförhållanden m. m., som av fortifikationsförvaltningen beräknats kosta omkring 60 milj. kr. Ett annat alternativ, som försvarets rationaliseringsinstitut berör i sitt remissyttrande över utredningsförslaget, är en förläggning av transportflyget till ett civilt flygfält, i första hand Arlanda. Detta alternativ kommer enligt arbetsgruppen att prövas i samband med den utredning som chefen för flygvapnet har fått i uppdrag att utföra. Arbetsgruppen anser att resultatet av denna utredning bör föreligga innan man tar ställning till frågan om transportflygets lokalisering.

I fråga om lokaliseringen av helikoptergruppen anser arbetsgruppen att den nuvarande helikopterverksamheten vid F 8 bör förläggas till F 11 och F 17.

Den av arbetsgruppen föreslagna omorganisationen medför betydande förändringar för de anställda vid berörda förband. Arbetsgruppen har därför i samarbete med försvarets personalnämnd genomfört en omfattande kartläggning av den personal som berörs av förslaget. Denna kartläggning av de enskildas förhållanden avser läget den 1 maj 1969. Materialet omfattar uppgifter för varje enskild person om placering i organisationen, levnadsålder, anställningsform, lön, anställningstid i statens tjänst och vid försvaret, familjeförhållanden, pensioneringsförhållanden, bostadsför-

hållanden samt resväg, färd sätt och resekostnad till nuvarande arbetsplats.

Undersökningen av personalens anställnings- och levnadsförhållanden bör enligt arbetsgruppen följas upp kontinuerligt. Arbetsgruppen räknar med att materialet, sedan beslut om en omorganisation har fattats, skall utgöra underlag för bedömning av de åtgärder — för grupper och enskilda — som bör vidtas för att underlätta övergången till nya anställningar m. m. I nuvarande läge har arbetsgruppen i första hand sökt att få fram underlag för beräkning av de personalkostnader som kan uppkomma vid ett genomförande av gruppens förslag.

Arbetsgruppen har kommit fram till att antalet anställda vid berörda förband i stockholmsområdet och FFTS i Västerås uppgår till sammanlagt 1 068. I detta antal har inte medräknats personal som ingår i strilbataljon O 5 och Svea kontroll, eftersom denna personal inte kommer att byta arbetsplats vid omorganisationen. I samband med föreslagna förflyttningar m. m. av verksamheten kommer, med de utgångspunkter arbetsgruppen har haft, 674 personer att kunna erbjudas fortsatt anställning. Av dessa kan 509 beredas anställning vid Tullinge. Verksamheten för 26 anställda förläggs till F 14 i Halmstad. För 38 anställda sker en överföring av verksamheten till andra förband. Personal som tillhör TV 2 är med hänsyn till arbetets art och lokalisering inte lika beroende som andra enheter av lokaliseringen av det förband till vilket den hör. Arbetsgruppen har därför inte ansett sig behöva räkna med några större förändringar för denna personal. Förslaget innebär en minskning av antalet nu anställda med 394 personer.

Arbetsgruppen har sökt skapa en modell av sammansättningen av den personal vid de berörda förbanden som enligt angivna beräkningar inte kan beredas plats i den nya organisation som föreslås. Följande sammanställning visar den ungefärliga sammansättningen av den övertaliga personalen.

<i>Kategori</i>	<i>Ungefärligt antal</i>
Officerare (motsv.)	14
Underofficerare (motsv.)	2
Underbefäl (motsv.)	111
Tjänstemän	167
Arbetare	100
	394

Arbetsgruppen understryker att organisationsundersökningar kan medföra vissa förändringar i detta sifferunderlag.

Beträffande den övertaliga militära och civilmilitära personalen konstaterar arbetsgruppen att huvuddelen kan beräknas få annan anställning inom försvaret med hänsyn till det vakansläge som råder. Anställningsmöjligheterna ökas ytterligare genom pensionsavgångar de närmaste åren. Det bör enligt arbetsgruppen ankomma på chefen för flygvapnet att under tiden fram till dess omorganisationen skall vara genomförd anpassa rekrytering

och nyanställning så att utrymme kan beredas för alla yrkeskategorier. Arbetsgruppen anser sig därför kunna räkna med att all militär och civil-militär personal kan erhålla andra befattningar inom flygvapnet.

Antalet civila anställda, som inte kan beredas plats i den nya organisationen kommer den 1 juli 1973 till följd av vakanser vid de förband som berörs av omorganisationen, att vara nere i 125 tjänstemän och 69 arbetare. En preliminär undersökning uppges vidare visa att antalet pensionsavgångar inom flygvapnet i övrigt t. o. m. år 1973 kan beräknas gå upp till omkring 80 för löneplansanställd och 80 för icke löneplansanställd personal. Sådana avgångar liksom övriga vakanser bör enligt arbetsgruppen givetvis utnyttjas i det arbete som bör bedrivas för att bereda den övertaliga personalen annan anställning. Arbetsgruppen förutsätter att chefen för flygvapnet även i fråga om civil personal vidtar sådana åtgärder att övertaliga i första hand bereds anställning på vakanta tjänster. Arbetsgruppen utgår vidare från att försvarets personalnämnd med de instrument som står till nämndens förfogande skall söka placera de övertaliga i andra anställningar. Till den som inte har kunnat beredas annan anställning vare sig i den nya organisationen eller annorstädes räknar arbetsgruppen med att det i samband med anställningens upphörande skall kunna utgå särskild ersättning enligt bestämmelser som försvarets personalnämnd efter medgivande av Kungl. Maj:t har att tillämpa.

Arbetsgruppen har gjort vissa beräkningar av kostnaderna för omflyttning av personal i samband med omorganisationen samt för de särskilda ersättningar som kan beräknas utgå till vissa övertaliga. Ersättningar för flyttningskostnader och traktamenten beräknas uppgå till 4,6 milj. kr. och ersättningar i form av engångsbelopp vid anställningens upphörande till 500 000 kr. Arbetsgruppen har vidare räknat med en sammanlagd årlig kostnad om ca 160 000 kr. för årliga ersättningar till en del övertaliga under de närmaste tio åren efter organisationens genomförande.

Arbetsgruppen konstaterar att fredsorganisationsutredningen har räknat med att omorganisationen skall kunna vara helt genomförd den 1 juli 1973. Detta förutsätter att den för en stor del av utbildningen vid Tullinge nödvändiga simulatören är i drift senast den 1 juli 1972. Fredsorganisationsutredningen har vidare — med ändring av tidigare lagt förslag — förordat att de två återstående divisionerna vid F 18 läggs ned den 1 januari respektive den 1 juli 1972. Härigenom skulle tidpunkten för avveckling av flygverksamheten vid F 18 senareläggas ett år.

Under förutsättning att principbeslut rörande omorganisationen fattas våren 1970 bör det enligt arbetsgruppen vara möjligt att få den genomförd inom den tid som har angetts av utredningen. Liksom utredningen anser arbetsgruppen vidare att omorganisationen bör genomföras successivt och i sådan takt att Halmstads och Södertörns flygvapenskolor är i full verksamhet den 1 juli 1973. Vid denna tidpunkt bör såväl F 2 som F 8 vara avvecklade.

Arbetsgruppen framhåller slutligen att det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att sedan principbeslut rörande omorganisationen har fattats ta ställning till och låta genomföra de åtgärder som behövs för att verkställa beslutet. Gruppen förutsätter att organisationsläget varje år anmäls för riksdagen.

Remissyttranden

De flesta remissinstanserna är positiva till arbetsgruppens förslag och anser att det bör kunna läggas till grund för ett principbeslut om organisationen av flygvapnets förband i stockholmsområdet. En från majoriteten avvikande uppfattning har *TCO-S*, som finner att arbetsgruppens synpunkter inte har tillfört utredningen sådana klarlägganden att det förordade principförslaget kan läggas till grund för ett beslut i frågan. *TCO-S* framhåller att utöver de frågor som arbetsgruppen har ansett böra utredas ytterligare bör en förenklad administration prövas i syfte att behålla F 2 som skolförband. *FCPF* finner att omständigheterna i berörda organisationsfrågor är så oklara att det principbeslut som gruppen föreslår måste bli högst formellt.

Både *TCO-S* och *FCPF* grundar sina ställningstaganden bl. a. på erinringar mot de kostnadsberäkningar som har legat till grund för arbetsgruppens ställningstaganden. *FCPF* anser att kostnadsfrågorna inte är tillräckligt konkret framlagda. Arbetsgruppen har enligt *FCPF*:s mening på en högst osäker driftkostnadsberäkning förordat en lösning som kommer att medföra betydande personalsvårigheter. *TCO-S* anser att arbetsgruppen på basis av ett ofta osäkert och bristfälligt siffermaterial redovisar siffermässiga rationaliseringsvinster, medan den helt bortser från miljö- och trivselfaktorer som inte direkt kan åsättas några siffervärden i utredningens ekonomiska kalkyler. *TCO-S* anser vidare att den redovisade kostnadsskillnaden mellan utredningens förslag och det av arbetsgruppen prövade alternativet med hänsyn till bristerna i underlaget kan inrymmas i en felmarginal. *TCO-S* anser slutligen att arbetsgruppen liksom fredsorganisationsutredningen har beräknat engångskostnaderna för organisationens genomförande för lågt. Detta gäller bl. a. kostnaderna för personalomflyttningar m. m.

Försvarets rationaliseringsinstitut delar arbetsgruppens mening att investeringarna bör begränsas vid detaljplaneringen för den nya organisationen. Institutet understryker vikten av att man därvid strävar efter att minska även driftkostnaderna.

Även *överbefälhavaren* och *chefen för flygvapnet* tar upp kostnadsfrågan i sina yttranden. Besparingar får enligt deras mening inte ske på bekostnad av den utbildnings- och övningsverksamhet som måste bedrivas vid berörda enheter. Beträffande driftkostnaderna framhåller överbefälhavaren och chefen för flygvapnet att lönekostnaderna är beroende av den organisa-

tion som kommer att fastställas. Rationell byggnation och rationell utbildningsmateriel kan enligt deras mening medverka till att minska lönekostnaderna. Ytterligare besparingar i fråga om övriga driftkostnader — t. ex. värnpliktsavlöningskostnader, sjukvård, tvätt, beklädnad, mathållning — kan enligt överbefälhavaren och chefen för flygvapnet inte uppnås om inte värnpliktig personal ersätts med viss civil personal.

Överbefälhavaren och chefen för flygvapnet tar också upp frågan om försäljningen av F 8:s och F 2:s mark och byggnader. De delar arbetsgruppens uppfattning att ett belopp som motsvarar sakvärdet av denna fasta egendom, beräknad till minst 30 milj. kr., bör få tillgodoräknas i samband med omorganisationen. De framhåller emellertid att belastningen på flygvapnets kapitalbudget trots detta under de närmaste åren torde bli så stor att ett ytterligare tillskott eventuellt måste övervägas. TCO-S ifrågasätter de beräknade intäkterna av markförsäljningen vid F 2 och F 8 bl. a. på grund av att F 8:s mark av geologiska och terrängmässiga förhållanden är föga attraktiv ur investeringssynpunkt. TCO-S framhåller vidare att behovet av ytterligare mark för nya Tullinge inte har blivit klarlagt. Inte heller har frågan om flygbullrets inverkan på undervisningsverksamheten vid nya Tullinge enligt TCO-S mening blivit beaktad av arbetsgruppen. *Fortifikationsförvaltningen* framhåller att det är angeläget att eventuellt behov av markanskaffning i samband med omorganisationen klarläggs snarast efter det att principbeslut har fattats.

Överbefälhavaren och rationaliseringsinstitutet tar i sina remissvar upp arbetsgruppens förslag att flytta robotdivisionerna från F 8 till F 18. Överbefälhavaren framhåller att den framtida lokaliseringen av robotdivisionerna kan komma att påverkas av luftförsvarsutredningens förslag som beräknas föreligga i mitten av februari 1970. Överbefälhavaren avser att senare komma in med förslag i denna fråga. Skulle omedelbart beslut om robotdivisionernas lokalisering trots detta behöva fattas föreslår överbefälhavaren att de tills vidare ligger kvar på F 8. Rationaliseringsinstitutet anser att det finns skäl att pröva lämpligheten av arbetsgruppens förslag rörande robotdivisionernas lokalisering. Den investering vid F 18 om 6 milj. kr. som arbetsgruppen har räknat med för dessa divisioner bör enligt institutet vägas bl. a. mot att livslängden för robotarna efter 1974 bedöms vara högst 5—10 år. En lösning kan enligt institutet vara att behålla båda robotdivisionerna i anslutning till berghangaren vid Barkarbyfältet och administrativt ansluta dem till exempelvis Södertörns flygvapenskolor. Om robotdivisionerna inte flyttas till Södertörns flygvapenskolor blir bl. a. ovanjordshangaren outnyttjad. Detta utrymme skulle i så fall kunna användas för de helikopterenheter som av arbetsgruppen föreslås bli baserade vid F 11 respektive F 17. En sådan lösning bedöms vara fördelaktig ur rent försvarsekonomisk synpunkt. Med hänsyn till de krav som kan komma att ställas från konsumenter inom andra samhällsområden, exempelvis vid

räddningstjänst i anslutning till katastrofsituationer inom hela stockholmsområdet, anser dock institutet att även andra lokaliseringalternativ kan aktualiseras.

Personalfrågorna anses genomgående väl analyserade av arbetsgruppen och behandlade i positiv anda. *SR* erinrar åter om att huvuddelen av omorganisationen berör enheter som ligger långt från varandra inom stockholmsområdet. Det är därför enligt förbundets mening väsentligt att frågor som rör flyttning, anstånd m. m. behandlas på ett för personalen generöst sätt och inte enligt den praxis som under senare år har tvingats fram av statens avtalsverk i fråga om s. k. närfall. I flera av yttrandena framhålls vidare önskvärdheten av att organisationen för de nya skolorna i Halmstad och på Södertörn fastställs snarast för att kunna tjäna som grund för personalplaneringen. *SR* understryker dessutom vikten av att tidpunkten för omorganisationen snarast fastställs så att berörd personal får tillräckligt med tid att lösa sina personliga problem i samband med eventuell flyttning m. m. *Försvarets rationaliseringsinstitut* understryker betydelsen av att tidpunkten för omorganisationen väljs så att handläggningen av de omfattande personalfrågorna vid F 2, F 8 och F 18 kan samordnas. Erfarenheterna från tidigare förbandsindragningar visar enligt institutets mening att de tre berörda flottiljerna vid handläggningen av dessa frågor bör betraktas som en gemensam arbetsplats vid vilken personalminskningar m. m. skall ske. *FCPF* förutsätter att de förändringar som kan komma i fråga med anledning av utredningens förslag behandlas i respektive företagsnämnder innan beslut fattas.

Flera av remissinstanserna delar arbetsgruppens uppfattning att byggnadsfrågorna och den därmed sammanhängande frågan om installation av en ny simulator vid Tullinge är styrande för de föreslagna omorganisationerna genomförande. *Fortifikationsförvaltningen* erinrar om att verket i sitt yttrande över fredsorganisationsutredningens förslag i ämnet anslöt sig till utredningens mening att slutpunkten för omorganisationens genomförande borde sättas till den 1 juli 1973. Därvid förutsattes att principbeslut skulle fattas våren 1969. Förvaltningen grundade sin bedömning på den tid som beräknades gå åt för att färdigställa den nya simulatoranläggningen vid Tullinge. Denna bedömning gäller alltså. *Fortifikationsförvaltningen* beräknar tiden för att bygga simulatoranläggningen till minst två år räknat från mottagandet av projekteringsuppdraget. Härtill kommer den av chefen för flygvapnet beräknade tiden på omkring ett och ett halvt år för efterföljande installationer m. m. Under förutsättning att principbeslut fattas våren 1970 bedöms omorganisationen alltså kunna vara genomförd tidigast den 1 juli 1974. Omfattningen och arten av övriga byggnadsåtgärder måste enligt förvaltningen ytterligare preciseras i samband med generalplanemöte och kommande beslut om organisationsförändringen. Dessa arbeten beräknas kunna sättas igång under hösten

1971. *Försvarets materielverk* anser att genomförandet av omorganisationen är helt beroende av när de byggnader som behövs för den nya verksamheten kan få disponeras. Förutsättningen för att installationerna av den nya simulatoren vid F 18 och utbildningsutrustningarna vid F 14 skall kunna ske vid rätt tidpunkt uppges vara att erforderliga byggnader blir färdiga i tid. För att uppnå detta krävs enligt verket att berörda myndigheter tillfälligt medges att frångå normal handläggningsordning vid behandlingen av dessa byggnadsärenden. Materielverket poängterar därför vikten av att byggnadsärendena prioriteras och handläggs med all tänkbar smidighet.

Även *överbefälhavaren* och *chefen för flygvapnet* framhåller att tidpunkten för avvecklingen av F 2 och F 8 samt därmed sammanhängande överflyttning av verksamheten till övriga förband är helt beroende av när erforderlig byggnation kan bli färdig. Enligt en av chefen för flygvapnet upprättad tidsplan som överbefälhavaren har godtagit, skulle överflyttning till Tullinge kunna ske under tiden den 1 januari—den 1 juli 1974. Tidsplanen bygger på avsteg från fastställt tvåstegsförfarande och rymmer inga marginaler för förskjutningar. Byggnadsärendena i samband med omorganisationen måste därför ges prioritet. Överbefälhavaren framhåller vidare att tidpunkten för indragning av F 18:s jaktdivisioner och överflyttning av verksamheten till F 2 inte kan fastställas exakt. Detaljbeslut härom anses därför inte böra fattas nu. Riktunkten bör dock vara att detta skall ske under åren 1973—1974.

Överbefälhavaren och *chefen för flygvapnet* tar också upp namnfrågan för de skolorganisationer som föreslås bli förlagda till Tullinge och Halmstad. De anser att det inte finns några motiv att frångå de inarbetade benämningarna Södertörns flygflottilj och Hallands flygkår. Skulle trots allt preferens finnas för den benämning som används av utredningen och arbetsgruppen föreslås i stället Flygvapnets Södertörnsskolor och Flygvapnets Halmstadsskolor med bibehållen nummerbeteckning (F 18 och F 14).

Departementschefen

Försvarets fredsorganisationsutredning har i två delbetänkanden lagt fram förslag om indragning av F 9, F 2 och F 18. Riksdagen har efter förslag i prop. 1968: 109 (SU 124, rskr 282), som grundar sig på dessa betänkanden, fattat beslut om nedläggning av F 9 och avveckling av F 18 som jaktflottilj. De båda divisionerna vid F 18 har därvid beräknats dras in den 1 januari 1971 respektive den 1 juli samma år. Kungl. Maj:t kan emellertid besluta om förskjutning av tidsplanen. Riksdagens beslut innebär i övrigt bl. a. att ställning till frågan om avveckling av flottiljadministrationen vid F 18 och nedläggning av F 2 inte bör tas förrän utredningen hade lagt fram förslag om organisation av flygvapnets förband inom stockholmsområdet och om flyg-

vapnets skolorganisation. Utredningen har numera granskat dessa frågor och i ett tredje betänkande lagt fram förslag i ämnet, som närmast berör F 2, F 8, F 14 och F 18.

F 2 ligger vid Hägernäs i Täby kommun. Kåren är ett skolförband. Den är organiserad med kårstab, stridslednings- och luftbevakningsskola (STRILS), teknisk skola (FTTS), flygtrafikledningsskola (FTLS) samt kadett- och aspirantskola för marklinjen (KAS/M). Dessutom ingår ett utbildnings- och specialkompani i kårens organisation. Under kårchefen lyder administrativt en regional telematerielverkstad (TV 2).

F 8 ligger på Järvafältet inom Järfälla kommun. Kåren är ett specialförband. Den är organiserad med — förutom kårstab — en strilbataljon, en övningsrobotdivision, en skolrobotdivision, en sambands- och flygtransportdivision, en helikoptergrupp, ett baskompani och ett specialkompani samt verkstäder. Till kåren är även flygvapnets bastjänstskola (FBTS) förlagd. Kårchefen är tillika chef för luftförsvarssektor O 5.

F 14 i Halmstad är ett skolförband. I kårens organisation ingår kårstab, teknisk skola (FTS), signalskola (FSS) och markstridsskola (FMS). Vid kåren finns dessutom specialkompani, verkstad och militärmusikkår.

F 18 vid Tullinge inom Botkyrka kommun är — som framgår av vad jag förut har sagt — under avveckling som jaktflottilj. Återstående uppgifter för flottiljen är att producera vissa bas- och strilförband och att svara för vissa stridsledningssuppgifter inom luftförsvarssektor O 5.

Fredsorganisationsutredningen har fått underlag för sitt utredningsarbete av chefen för flygvapnet.

Utredningen har som bakgrund till sina förslag redovisat överväganden beträffande bl. a. vissa operativa krav, samhällsplaneringens behov och frågan om flygvapnets skolorganisation. Utredningen anser att både Barkarby och Tullinge bör behållas som krigsbaser. Den anser det vidare nödvändigt att den ena av de båda baserna redan i fredstid är utrustad för att betjäna jaktförband och svara för viss incidentberedskap. Endast basen vid Tullinge kan enligt utredningens mening komma i fråga för sådan verksamhet. Vidare har det klarlagts att särskilt F 8:s mark är av stort intresse för berörda kommuners samhällsplanering. Beträffande flygvapnets skolverksamhet anser utredningen att utbildningen i markbunden tjänst bör koncentreras till två skolenheter, en med huvudinriktning bastjänst och en med huvudinriktning striltjänst.

Från dessa utgångspunkter har utredningen bedömt tre olika alternativ till lösning av frågan om organisationen av flygvapnets förband i stockholmsområdet och av flygvapnets skolorganisation. Ett av alternativen grundas på ett förslag som chefen för F 2 har utarbetat. Utredningen stannar för ett alternativ som innebär i huvudsak följande.

Utbildningen i bastjänst förläggs till F 14 i Halmstad. Den nya skolenheten benämns Halmstads flygvapensskolor. Dit förs delar av FTTS vid F 2, huvud-

delen av utbildningen vid FFTS i Västerås samt FBTS vid F 8. Utbildningen i striltjänst förläggs till Tullinge. Dit flyttas huvuddelen av skolorna vid F 2 med i huvudsak oförändrad organisation samt skolrobotdivisionen vid F 8 och länkutbildningen vid FFTS. FFTS kan därefter läggas ned. Skolorganisationen vid Tullinge benämns Södertörns flygvapenskolor. F 2 och F 8 dras in. F 2:s etablisement kan avvecklas i sin helhet. Till förläggningen av FTLS har utredningen inte tagit ställning i avvaktan på resultatet av flygtrafikledningskommitténs arbete. Frågan om lokalisering av TV 2 har också lämnats öppen. Barkarby flygfält med berghangar kvarstår som krigsbas. För basens skötsel avses en bastropp med maskingrupp som underställs Södertörns flygvapenskolor. Ledningen för luftförsvarssektor O 5 ansluts till F 1 dit även strilbataljonen anknys. Övningsrobotdivisionen vid F 8 förläggs till F 16 i Uppsala. Flygtransportdivisionen förläggs till F 1 och slås samman med en flygtransportgrupp ur F 7. Beslut om helikopterorganisationens lokalisering förutsätts fattas först sedan resultatet av överbefälhavarens utredning om krigsmaktens helikopterorganisation föreligger.

För att genomföra den föreslagna organisationen räknar utredningen med kostnader om 35 milj. kr. för byggnads- och iståndsättningsarbeten. Dessa utgifter anses kunna minskas med 10 milj. kr. för vissa inplanerade arbeten som inte behöver utföras vid F 2 och F 8. För andra engångskostnader beräknas 10 milj. kr. Besparingar i fråga om de årliga driftkostnaderna uppskattas till 18,5 milj. kr., varav 14,8 milj. kr. avser löner.

Omorganisationerna föreslås bli genomförda i sådan takt att skolorganisationen vid Tullinge är i full verksamhet den 1 juli 1973. Samtidigt bör de sista delarna av F 2 läggas ned. F 8 föreslås vara avvecklat före den 1 januari 1973 och den sista divisionen på F 18 den 1 juli 1972.

Ett alternativ till organisation har dessutom utarbetats av chefen för F 2. Detta förslag innebär att F 2 behålls medan F 8 läggs ned. Alternativet innebär i övrigt att från F 8 förs sektorstaben och flygtransportdivisionen över till F 1 och övningsrobotdivisionen till F 16 medan helikoptergruppen delas upp på F 11 och F 17. Resten av verksamheten vid F 8 flyttas till Tullinge.

Vid remissbehandlingen av utredningens betänkande riktades vissa anmärkningar mot förslaget. Bl. a. hävdades att investerings- och iståndsättningskostnaderna var förhållandevis stora och att nedläggningen av både F 2 och F 8 skulle komma att medföra betydande personalproblem. Jag ansåg därför att en överarbetning av utredningsförslaget borde ske innan organisationsfrågorna underställdes riksdagen. Överarbetningen har utförts av en särskild arbetsgrupp inom försvarsdepartementet.

Arbetsgruppen har redovisat resultatet av sitt arbete i en promemoria. Gruppen delar utredningens uppfattning i fråga om hur skolverksamheten inom flygvapnet bör rationaliseras. Den räknar också med att en skolenhet med huvudinriktning på bastjänst bör förläggas till Halmstad. Huvudfrågan för arbetsgruppen har därför varit hur verksamheten vid F 2, F 8 och F 18

bör fördelas. Därvid har gruppen ansett sig kunna koncentrera sina överväganden till två alternativ, det ena motsvarande utredningsförslaget och det andra i huvudsak det alternativ som har lagts fram av chefen för F 2. Mellan dessa alternativ har gruppen gjort en jämförande ekonomisk granskning med utnyttjande av samma underlag som fredsorganisationsutredningen har haft. Arbetsgruppen har också övervägt en förläggning av flygtransportdivisionen vid F 8 till Tullinge. Detta framstod emellertid enligt gruppens uppfattning som ogenomförbart med hänsyn till att investeringskostnaderna beräknades till omkring 60 milj. kr.

Utredningen har redovisat kostnaderna fördelade enbart på de flygförband som berörs av omorganisationen. För att kostnadsmässigt kunna granska de båda organisationsalternativen har arbetsgruppen ansett det nödvändigt att så långt möjligt fördela kostnaderna på förbandens olika enheter.

Resultatet av arbetsgruppens granskning innebär att investeringar och övriga engångskostnader blir 7 120 000 kr. lägre om man stannar för en organisation i huvudsak enligt chefens för F 2 förslag. Däremot medför detta förslag 5,4 milj. kr. större årliga driftkostnader än utredningsförslaget. Arbetsgruppen finner att besparingarna på driftsidan — även om man beaktar bristerna i underlaget för kostnadsberäkningarna — under alla förhållanden blir så mycket större om man väljer utredningsförslaget, att endast detta kan komma i fråga.

Arbetsgruppen föreslår emellertid avsteg från utredningens förslag i vissa avseenden. Den anser sålunda att både skolrobotdivisionen och övningsrobotdivisionen bör flyttas från F 8 till Tullinge. Helikopterorganisationen vill gruppen förlägga till F 11 och F 17. Beträffande lokaliseringen av flygtransportdivisionen, som utredningen föreslår skall föras till F 1, är arbetsgruppen inte beredd att lägga fram något förslag i avvaktan på resultaten av det uppdrag som våren 1969 lämnades chefen för flygvapnet att förbereda en överflyttning av transportflygenheterna vid F 7 och F 8 till F 1 och i samband därmed även utreda frågan om förläggning av transportflyget till Arlanda.

Chefen för flygvapnet har numera redovisat resultatet av detta uppdrag. Han konstaterar att förslaget att slå ihop transportflygenheterna vid F 7 och F 8 till en enhet förlagd till F 1 förutsätter att lokaler som har disponerats av den numera nedlagda centrala flygverkstaden i Västerås står till flygvapnets förfogande. För omställningsåtgärder i en hangar krävs 1 milj. kr. Enligt förenade fabriksverken och försvarets materielverk beräknas lokalerna kunna disponeras av flygvapnet tidigast den 1 januari 1973. Att förlägga flygtransportorganisationen till F 1 innan dessa byggnader blir lediga kräver enligt flygvapenchefen investeringar i hangarer om ca 20 milj. kr. För att knyta organisationen till Arlanda krävs investeringar om 24 milj. kr. Chefen för flygvapnet föreslår därför att transportflygenheterna vid F 7

3 — *Bihang till riksdagens protokoll 1970. 1 saml. Nr 96*

och F 8 tills vidare ligger kvar vid respektive förband.

Arbetsgruppen har i samarbete med försvarets personalnämnd gjort en omfattande kartläggning av den personal som berörs av gruppens förslag. Kostnaderna för personalen i samband med omorganisationen har också beräknats. Ersättningar för flyttningskostnader och traktamenten beräknas uppgå till 4,6 milj. kr. och ersättningar i form av engångsbelopp vid avgång ur tjänst till 500 000 kr. För årliga ersättningar till viss övertalig personal räknar arbetsgruppen med en sammanlagd årlig kostnad om ca 160 000 kr. under en tioårsperiod efter organisationens genomförande.

Remissinstanserna har i stort varit positiva till arbetsgruppens förslag och ansett att det kan läggas till grund för ett principbeslut i frågan. Endast TCO-S och i någon mån FCPF framför på denna punkt en avvikande mening. Därvid har kritik riktats särskilt mot de ekonomiska beräkningar som legat till grund för arbetsgruppens ställningstagande. Sedan TCO-S och FCPF lämnat sina remissvar har överläggningar i frågan ägt rum med organisationerna. TCO-S har även haft kontakt med representanter för arbetsgruppen för genomgång av dess ekonomiska beräkningar. Försvarets rationaliseringsinstitut anser att robotdivisionerna bör ligga kvar på F 8 men vara underställda F 18 med hänsyn till att de kan beräknas bli avvecklade inom en överskådlig framtid. Enligt institutet skulle därmed utrymme finnas vid Tullinge för helikopterenheten. LO förutsätter att de förändringar som kan komma i fråga med anledning av arbetsgruppens förslag kommer att behandlas i respektive företagsnämnder innan beslut fattas. Chefen för flygvapet föreslår att skolenheterna i Halmstad och på Södertörn får behålla de nuvarande benämningarna. Som ett andra alternativ föreslås Flygvapnets Halmstadsskolor, F 14, och Flygvapnets Södertörnsskolor, F 18.

Både fredsorganisationsutredningen och arbetsgruppen inom försvarsdepartementet har föreslagit att en rationalisering av flygvapnets skolorganisation bör ske genom att utbildningen i markbunden tjänst koncentreras till två skolenheter, en med huvudinriktning bastjänst och en med huvudinriktning på striltjänst. Remissinstanserna har inte kommit med några erinringar mot förslaget i denna del. Även jag finner en sådan organisation ändamålsenlig. I enlighet med utredningens och arbetsgruppens förslag förordar jag att bastjänstutbildningen koncentreras till nuvarande Hallands flygkår. Den nya skolenheten bör benämnas Flygvapnets Halmstadsskolor, F 14.

I fråga om organisationen av flygvapnets förband inom stockholmsområdet har, som framgår av redogörelsen i det föregående, arbetsgruppen inom försvarsdepartementet jämfört fredsorganisationsutredningens förslag med ett alternativ som nära anknyter till det förslag chefen för F 2 har framfört. Resultatet av denna jämförelse ger enligt min mening entydigt vid handen att de ekonomiska fördelarna av att lägga ned F 2 och F 8 och att till Tullinge förlägga en skolorganisationsenhet för striltjänst är stora. Jämförelsen utfaller så klart till fördel för utredningsförslaget att osäkerheten i kost-

nadsberäkningarna är utan betydelse när det gäller valet av alternativ. Även ett annat skäl talar för att utredningens förslag bör väljas. Som framgår av redogörelsen i det föregående är det av ekonomiska skäl uteslutet att till Tullinge förlägga den flygtransportdivision som f. n. finns vid F 8. Om F 2 skulle behållas och endast F 8 avvecklas kan under sådana förhållanden ifrågasättas om verksamheten vid F 18 får en omfattning som motiverar förbandets existens. Jag förordar sålunda att F 2 och F 8 läggs ned och att till Tullinge förläggs en skolenhet för striltjänsten inom flygvapnet. Skolan bör benämnas Flygvapnets Södertörnsskolor, F 18.

Verksamheten vid F 2 bör enligt min mening fördelas på det sätt arbetsgruppen har föreslagit. Beträffande FTLS och TV 2, som inte berörs av arbetsgruppens förslag, vill jag anföra följande.

I prop. 1970: 1 (bil. 8) har föreslagits att en central skola för gemensam utbildning av militära och civila trafikledare inrättas. Under förutsättning att riksdagen beslutar i enlighet härmed kommer den utbildning som f. n. bedrivs vid FTLS att föras över till den nya skolan.

I prop. 1970: 110 har jag förordat ett principbeslut om en regional teleservicebasorganisation i vilken TV 2 ingår samt anfört att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om hur organisationen närmare skall utformas. Om riksdagen fattar beslut om teleservicebasorganisationen avser jag föreslå Kungl. Maj:t att låta utreda TV 2:s anknötning till denna organisation och den mellansvenska teleservicebasens lokalisering.

Vidare förordar jag att Barkarby på sätt utredningen och arbetsgruppen har föreslagit tills vidare behålls som krigsbas sedan F 8 har avvecklats. Fördelningen till andra förband av de enheter som f. n. finns på F 8 bör ske i enlighet med arbetsgruppens förslag utom såvitt avser robotdivisionerna. Lokaliseringen av dessa kan komma att påverkas av ställningstagandet till pågående luftförsvarsutredning. I avvaktan härpå förordar jag att robotdivisionerna ligger kvar på Barkarby. Skulle det sedermera visa sig nödvändigt att behålla divisionerna på Barkarby även sedan administrationen vid F 8 har dragits in bör de administrativt knytas till Flygvapnets Södertörnsskolor.

I detta sammanhang vill jag erinra om att arbetsgruppen har förordat en lokalisering av helikoptergruppen till F 11 och F 17 med utgångspunkt i nu gällande organisation av helikopterverksamheten inom flygvapnet. Pågående utredning om krigsmaktens helikopterorganisation, vilken beräknas kunna avlämnas inom kort, kan emellertid resultera i att en annan lokalisering av helikoptergruppen visar sig mera lämplig. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning i lokaliseringsfrågan utan avser att föreslå Kungl. Maj:t att i annat sammanhang underställa frågan riksdagens prövning.

Beträffande flygtransportdivisionen vid F 8, till vars lokalisering arbetsgruppen inte har tagit ställning, framgår av flygvapenchefens utredning att förutsättningar finns att den 1 januari 1973 enligt utredningens förslag föra

samman den med en flygtransportgrupp vid F 7 till F 1 i Västerås. Enligt min mening bör flygtransportdivisionen flyttas från Barkarby. Förutom Västerås bör dock även Arlanda övervägas som förläggningsplats. Skulle den fortsatta utredning, som jag alltså anser nödvändig, visa att en förläggning till Arlanda är lämplig, avser jag att återkomma till Kungl. Maj:t med förslag om proposition i frågan. Jag avser vidare föreslå Kungl. Maj:t en snar avveckling av jaktdivisionerna vid F 18. Avvecklingen bör dock anpassas till genomförandet av bl. a. här anmälda organisationsändringar.

Verksamheten vid FFTS i Västerås bör fördelas som arbetsgruppen har föreslagit. Skolan kan därefter läggas ned.

De organisationsförändringar som jag i det föregående har förordat medför vissa problem för den berörda personalen. För att mildra dessa förutsätter jag att förändringarna genomförs i nära samråd med den berörda personalens organisationer på såväl lokal som central nivå. Olika åtgärder bör vidtas för att underlätta omplaceringen av personal och för att erbjuda övertalig personal annan anställning. I sammanhanget vill jag erinra om att Kungl. Maj:t har meddelat vissa föreskrifter rörande tillsättning av tjänster vid vissa förband m. m. som innebär att lediga anställningar i första hand skall erbjudas personal som blivit övertalig. Jag räknar med att flertalet av de anställda som inte kan placeras i den nya organisationen kan erbjudas andra anställningar som är lämpliga med hänsyn till deras utbildning och erfarenhet. Jag utgår även från att tidigare tillämpade bestämmelser om särskilda förmåner till viss övertalig personal vid försvaret skall kunna tillämpas vid de förband som berörs av omorganisationen. Personalproblemen bör lösas av försvarets personalnämnd i samarbete med chefen för flygvapnet och personalorganisationerna. En god utgångspunkt för personalnämndens verksamhet finns i de uppgifter som har infordrats om den berörda personalen.

Omorganisationen bör i sin helhet vara genomförd före den 1 juli 1974 i enlighet med en av Kungl. Maj:t fastställd tidsplan. Om förutsättningarna skulle ändras i sådan mån att skäl till förskjutningar av organisationens slutliga genomförande föreligger, bör Kungl. Maj:t äga att besluta härom.

Hinder möter inte att detta ärende behandlas först under höstriksdagen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att godkänna de organisationsförändringar inom flygvapnet som jag har förordat i det föregående.

Organisationen av arméns hundskola

Inledning

Kungl. Maj:t uppdrog i mars 1969 åt försvarets rationaliseringsinstitut att se över och komma in med förslag om verksamheten vid arméns hundskola. Utgångspunkten för utredningsarbetet skulle vara att uppfödning och dressyr av hundar skall bedrivas i affärsmässiga former och att handräckningsvärnpliktiga inte skall användas i produktionen. Vid utredningsarbetet skulle även andra organisationsformer än den nuvarande övervägas.

Rationaliseringsinstitutet har i december 1969 överlämnat en utredning om organisation av arméns hundskola (FRI rapport 69-6901).

Yttranden över utredningen har avgetts av överbefälhavaren som har överlämnat yttranden av försvarsgrensheferna, försvarets civilförvaltning, försvarets sjukvårdsstyrelse, fortifikationsförvaltningen, försvarets materielverk, civilförsvarsstyrelsen, rikspolisstyrelsen, generaltullstyrelsen, veterinärhögskolan, Sveriges geologiska undersökning, förenade fabriksverken, länsstyrelsen i Västernorrlands län som har överlämnat yttrande av länsarbetsnämnden i samma län, utredningen om handräckningsvärnpliktiga, Allmänna bevakningsaktiebolaget (ABAB), De blindas förening, Svenska brukshundklubben, Svenska blå stjärnan, Svenska kennelklubben, Försvarsverkens Civila Personals Förbund (FCPF), Statstjänstemännens Riksförbund (SR), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Försvarets Civila Tjänstemannaförbund (FCTF) som har bifogat utdrag ur protokoll från sammanträde med företagsnämnden vid hundskolan, Svenska underofficersförbundet och Försvarsväsendets underbefälsförbund.

Nuvarande organisation

Arméns hundskola är förlagd till Övergård, knappt två kilometer från Västernorrlands regementes (I 21) etablissement i Sollefteå. Antalet militära, civilmilitära och civila tjänstemän vid skolan är f. n. ca 75. Dessa är under skolchefen fördelade på följande enheter med i huvudsak följande antal, nämligen skolexpedition tre, utbildningsavdelning tre, skolkompani tio, hundavdelning 13, dressyravdelning 24, förvaltningsavdelning tolv och veterinäravdelning åtta. Dessutom tjänstgör vid skolan ca 55 handräckningsvärnpliktiga med huvuddelen fördelad på skolkompaniet, hundavdelningen och dressyravdelningen.

Sedan år 1965 har rikspolisstyrelsen förlagt en sektion till skolan för utbildning av hundförare. För utbildningen, som planeras i samråd med

chefen för hundskolan, använder styrelsen i huvudsak egna lärarkrafter men huvuddelen av hundmaterialet tillhandahålls av skolan. Vidare har De blindas förening som kontaktman m. m. placerat en ledarhundskonsulent vid skolan.

Hundtjänsten inom krigsmakten har till ändamål att anskaffa och dressera hundar för krigsmaktens behov och att utbilda personal i användning, dressyr och vård av hundar. Hundtjänsten kan också innefatta medverkan vid anskaffning av hundar åt andra statliga myndigheter m. fl. under förutsättning att krigsmaktens behov inte eftersätts. Hundtjänsten leds av chefen för armén med biträde av chefen för hundskolan. Den senare åligger bl. a. att besluta om fördelning och utbyte av krigsmaktens hundar, att inspektera tjänstehundpersonalens utbildning ävensom dressyr och vård av hundar och den praktiska tillämpningen av hundtjänsten samt att ha överinseende över krigsmaktens hundgårdar. Ansvaret för anskaffning och uttagning av hundar åligger dock försvarets materielverk.

Hundskolans huvuduppgift är dels att utbilda krigsmaktens personal i användning, dressyr och vård av hundar, dels avel, uppfostring och dressyr av hundar för krigsmakten och statliga myndigheter m. fl. utanför krigsmakten. Chefen för hundskolan är underställd chefen för I 21 utom i fråga om centralt organiserad utbildning och försöksverksamhet.

Fastigheterna vid skolan är relativt nya. Skolan har från år 1967 i etapper tillförts en modern hundgård med stallar, ekonomihus, dressyrhall m. m. Kungl. Maj:t har vidare i september 1969 uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att utföra projektering fram till färdiga bygghandlingar av ett nytt djursjukhus vid hundskolan. Det projekterade sjukhuset är avsett att bestå av en militär del för hundsjukvård och en privat del, delvis i en avskild byggnadskropp. Den militära delen är dimensionerad att medge behandling också av privatägda hundar. Den privata delen bekostas av Stiftelsen Sollefteå djursjukhus och är främst avsedd för hästar. Stiftelsen har förklarat sig beredd att åta sig att fortlöpande svara för den privata delen. I den utsträckning den privata delen replierar på den militära avses full kostnadsäckning ske. Byggnadsarbetena för den militära delen av sjukhuset beräknas uppgå till 2,3 milj. kr.

De flesta hundarna vid skolan tas fram genom egen avel. I huvudsak används schäfrar. Valparna utackorderas vid nio till tio veckors ålder till en fodervärd. Fodervärdskapet är i princip oavlönat. Lämplig fodervärd kan dock få ett bidrag på högst 700 kr. för hund. Vid 1 1/2—2 års ålder inkallas hundarna till testning. Därvid avgörs om de är lämpade för dressyr och i så fall vilken dressyrlinje som är den lämpligaste. Efter dressyrtiden på två till sex månader återlämnas de hundar som behövs i krigsorganisationen men som inte kan ges en meningsfull fredsansvändning till fodervärdarna. Övriga hundar översänds till sina blivande tjänsteställen, varvid

kontrakten med fodervärdarna sägs upp. Detta har i flera fall inverkat ogynnsamt på möjligheten att förnya kontrakten.

Hundarna indelas i dels högkvalificerade hundar, i huvudsak minhundar, ledarhundar för blinda, skyddshundar (dvs. kvalificerade spår- och sökutbildade polishundar) samt narkotikahundar, dels lågkvalificerade hundar, i huvudsak bevakningshundar och vakthundar. Dressyrtiden är i allmänhet för högkvalificerade hundar ca fem till sex månader och för lågkvalificerade hundar ca två till tre månader. För vissa skyddshundar tillkommer en till två månaders vinterutbildning. F.n. bedrivs försöksverksamhet med dressyr av malmletningshundar och avel av renvallarhundar. Hund som har påbörjat viss kvalificerad utbildning men som visar sig mindre lämplig för denna kan ofta omskolas för mindre kvalificerade uppgifter.

Krigsmaktens tjänstehundar indelas i stamhundar som ägs av kronan, reservhundar som tillhör enskilda ägare och som i fredstid ställs till förfogande för tjänstgöring under 90 dagar och uttagna hundar, som också tillhör enskilda ägare men som först vid mobilisering tas i anspråk genom rekvisition.

Produktionen vid skolan av färdigdresserade hundar har ökat under senare år, från ca 170 år 1964 till 276 budgetåret 1968/69. Sistnämnda år var antalet högkvalificerade hundar 158, varav 53 minhundar, 82 skyddshundar, 18 ledarhundar och 5 narkotikahundar, och antalet lågkvalificerade hundar 118, varav bl. a. 98 bevakningshundar och 17 vakthundar. Av minhundarna hade 18 tagits fram av skolans dressörer och 35 av skolkompagniets värnpliktiga minhundförare. Av de lågkvalificerade hundarna har 75 bevakningshundar inte kunnat avyttras utan har återsänts till fodervärdarna. Detta kan bero på en ur dressyrsynpunkt olämplig proportion av årsbehovet mellan hög- och lågkvalificerade hundar och på att vissa högkvalificerade hundar inte har kunnat godkännas vid kvalitetskontroll utan hänförts till kategorin bevakningshundar. Produktionen av vuxna hundar beräknas budgetåren 1969/70 och 1970/71 till ca 220—240 för år, därav ca 160 för år för försäljning. Antalet valpar som har tagits fram genom egen avel har ökat från ca 230 år 1964 till ca 320 år 1968 (inkl. valpar av renvallarhund). Som komplettering till denna avel inköptes 1967 och 1968 årligen ca 100 dressyrmogna hundar på öppna marknaden.

Kun gl. Maj:t har år 1966 bemyndigat chefen för hundskolan att träffa avtal med rikspolisstyrelsen om försäljning och utbildning av hundar för ett pris som täcker samtliga kostnader. Ledarhundar försäljs till och fördelas av De blindas förening.

Utbildningsverksamheten vid skolan omfattar värnpliktsutbildning och en betydande kursverksamhet. Vid skolan utbildas årligen ca 50 värnpliktiga minhundförare, av vilka ca 15 är underbefälsuttagna. Tjänstgöringen sker enligt det s. k. alternativ II med utryckning i september. Den omfattar 345 dagar för underbefälsuttagna och 240 dagar för övriga. Kurser

anordnas främst för personal vid krigsmakten och närstående organisationer samt för medlemmar av Svenska brukshundklubben. Den inplanerade kurstiden omfattar högst 30 veckor per år. Härtill kommer rikspolisstyrelsens kursverksamhet som under senare tid årligen har omfattat ca 25 kursveckor. För kursverksamheten har avgifter erlagts till skolan i mycket ringa utsträckning.

Vid skolan bedrivs vidare en omfattande veterinärvård. Den fast anställda veterinärpersonalen innefattar bl. a. en regementsveterinär och en bataljonsveterinär. Regementsveterinären svarar också för veterinärvården av I 21:s hästar och övervakar hygienin inom Sollefteå garnison. Antalet polikliniska behandlingar av skolans hundar var ca 8 000 år 1962 och ca 9 500 år 1968. Motsvarande antal behandlingar av civila hundar och smådjur var samma år ca 660 och ca 1 600. Antalet stationärt behandlade hundar från skolan var 210 år 1962 och 265 år 1968. Motsvarande antal civila hundar och smådjur var samma år 305 och 790. Beläggningen vid sjukstallet uppgick år 1968 till ca 35 hundar, varav ca 25 civila. Antalet sjukdagar för skolans hundar har ökat mindre än det totala antalet tjänstgöringsdagar för hundar vid skolan. Antalet civila vårdfall har däremot ökat starkt under den senaste sexårsperioden och dominerar nu bland de stationära vårdfallen.

Kungl. Maj:t har medgett att veterinär, som i arméns sjukstall för undersökning och vård tar emot enskilda husdjur för djursjukvård, efter överenskommelse får anlita biträde av personalen vid förbandet och mot ersättning ta i anspråk utrustning, materiel m. m. Försvarets civilförvaltning har meddelat närmare föreskrifter för denna verksamhet. Inflytande avgifter fördelas med 15 % på inkomstpost under staten för försvarets fastighetsfond och 85 % på anslaget Armén: Veterinärvård.

Skolan saknar anslag som är särskilt avsedda för dess verksamhet. I stället finansieras verksamheten över ett stort antal av arméns anslag. Medel för försäljning av hundar till myndigheter utanför armén tillgodoförs reservationsanslaget Armén: Hundväsendet. Från anslaget bestrids utgifter för inköp av dressyrämnen, stallmateriel m. m. Budgetåret 1968/69 uppvisade anslaget en nettoinkomst om ca 45 000 kr.

Synpunkter och förslag av försvarets rationaliseringsinstitut

Enligt rationaliseringsinstitutet företer skolans verksamhet f. n. ett flertal brister. Organisationen är delvis splittrad, bl. a. beroende på att skolan inte har tillförts personal för ledningsfunktionen. Lämplig driftbokföring och lättillgänglig produktionsstatistik saknas till stor del, varför produktionskostnader inte kan tas fram på ett rättvisande sätt. Vidare inbjuder nuvarande anslagssystem inte till en rimlig grad av självfinansiering. Så betingar t. ex. en skyddshund som försäljs till polisväsendet ett pris av 5 000 kr., medan motsvarande hund vid försäljning till myndighet inom för-

svaret åsätts ett pris av 1 000 kr., något som i stort endast beräknas motsvara hundens inköpspris före dressyr. Hundproduktionen vid skolan subventioneras i betydande omfattning via arméns anslag.

Beräknat årligt remonteringsbehov av hundar

Det totala behovet av tjänstehundar är enligt rationaliseringsinstitutet i väsentliga avseenden dimensionerande för hundskolans verksamhet och interna organisation. Med utgångspunkt i att tjänstgöringstiden för hundar bör beräknas till ca 6,5 år samt att bortfallet av dresserade hundar är ca 5 % för år och genom sammanställning av olika statliga myndigheters, ABAB:s och enskilda organisationers framtida behov har institutet beräknat det framtida avnämjarbehovet till 351 hundar för år, varav 206 högkvalificerade och 145 lågkvalificerade. Som jämförelse nämns att nuvarande produktion uppgår till 276 hundar, varav 158 högkvalificerade och 118 lågkvalificerade. Det beräknade framtida antalet fördelar sig med ca 60 % på krigsmakten, ca 25 % på rikspolisstyrelsen och ca 10 % på De blindas förening. Skolans kapacitet bedöms bära öka med minst 25 %, såvida inte ett ökat utnyttjande av reservhundar kan påräknas. Nuvarande överproduktion av bevakningshundar kommer inte att föreligga vid de uppgivna framtida behoven.

När det gäller frågan om val av remonteringen genom egen avel eller genom inköp i öppna marknaden anför institutet följande synpunkter. Erfarenhetsmässigt erhålls av 100 valpar som har tagits fram genom egen avel i genomsnitt 52 högkvalificerade och 26 lågkvalificerade hundar medan 22 hundar faller bort. Vid dressyr av enbart hundar uppfödda i skolans regi bör således avnämjarbehovet av hög- respektive lågkvalificerade hundar uppvisa proportionerna 2:1. Vid inköp i öppna marknaden har i regel 30—40 % av de testade hundarna varit lämpade för högkvalificerad utbildning. Erfarenhetsmässigt kan efter noggrannare testning 90 % godkännas inom tilldelad dressyrlinje, medan 6—8 % kan omskolas till bevaknings- eller vakthund. Intresset bland uppfödarna för försäljning till skolan bedöms vara relativt stort, men möjligheten att köpa ämnen för högkvalificerad utbildning är begränsad. Erfarenheterna från senaste år visar att högst 100 högkvalificerade hundar för år kan påräknas. Med beaktande av de framtida behoven kan skolans årliga remonteringen inte grundas enbart på inköp. En relativt omfattande inköpsverksamhet är inte ofördelaktig ur ekonomisk synpunkt om man ställer de hittills tillämpade inköpspriserna i relation till skolans egna kostnader för framtagning av hundar. Vidare måste man räkna med att tillgången på lämpliga och villiga fodervärdar är begränsad.

Institutet har granskat möjligheterna att öka utnyttjandet av reservhundar för att täcka behovet av bevakningshundar som inte utnyttjas i fred. Det anmälda årliga remonteringsbehovet av sådana hundar uppgår till

mellan 80 och 90. Bl. a. krav på lokal rekrytering och begränsad erfarenhet av ägarnas benägenhet att ställa hundar till förfogande anses medföra att det årliga tillskottet tills vidare bör beräknas till ca 35 hundar. En intensifiering av Svenska brukshundklubbens verksamhet inom vissa delar av landet bedöms därför erforderlig, och man bör enligt institutet överväga att öka det statliga bidraget till denna frivilligorganisation för utbildning m. m. Under förutsättning att ett årligt tillskott av 35 reservhundar kan påräknas förordar institutet att årligen 125 dressyrmogna hundar inköps, varav 85 för högkvalificerad utbildning. Årligt behov av valpar från egen avel uppgår då till 250, vartill kommer 50—60 valpar av renvallarhund. Den totala volymen av valpproduktionen innebär en mindre minskning i förhållande till den nuvarande, som något överstiger valpstallets produktionsförmåga.

Beräknat personalbehov för dressyr

Som tidigare har framgått dresseras huvuddelen av minhundarna av värnpliktiga. Detta innebär att de värnpliktiga först måste utbildas till dressörer, något som minskar övrig utbildning för krigsbefattningen. Vidare blir antalet underkända hundar större när värnpliktiga används i stället för yrkesdressörer. Huvuddelen av de värnpliktiga anses i framtiden inte böra få någon egentlig dressörutbildning eftersom deras huvuduppgift är att föra en minsökutbildad hund. Detta medför visserligen ingen besparing på värnpliktsanslagen men ger enligt institutet bättre överensstämmelse med de principer om differentierad grundutbildning som har legat till grund för gällande värnpliktsordning och vilkas tillämpning har medfört att minhundförarnas utbildning har förkortats. De underbefälsuttagna värnpliktiga föreslås emellertid fortfarande få dressörutbildning för att säkerställa att krigsförbanden kan förfoga över personal med mer fullständig dressyrkunskap. Övriga värnpliktigas tjänstgöring med hundar bör under de första fem till sex månaderna begränsas till ca 1/2 dag i veckan. Förslaget innebär att ca 50 minhundar hädanefter skall tas fram genom yrkesdressörer, vilket är en ökning med 32 hundar om det årliga remonteringsbehovet samtidigt höjs till 65.

Personalbehovet för dressyr beräknar rationaliseringsinstitutet till 32 dressörer fördelade på tre dressyrlag, vardera under en kvalificerad arbetsledare. För sina beräkningar har institutet använt ett normalprestationsvärde för yrkesdressör som har uppställts av statskontoret år 1965.

Personalbehov för utbildnings- och kursverksamhet

De värnpliktiga under grundutbildning bör enligt rationaliseringsinstitutet fördelas på två plutoner (15+35 man). De båda plutonerna bör bilda ett självständigt kompani som förläggs till I 21:s etablissement och underställs chefen för detta förband. Kompaniet bör — med hänsyn till

bl. a. den artskilda verksamheten och inryckningen enligt alternativ II — inte anslutas till befintlig enhet vid I 21. Kompaniets ringa storlek och den begränsade utbildningstiden för huvuddelen av de värnpliktiga gör enligt institutet att kompanichefen och en del av plutonsbefälet kan utnyttjas också som instruktörer vid krigsförbandsövningar. Kompanichefen bör ansvara även för förekommande samövningar med andra förband. Till kompaniet bör förläggas den årliga treveckorsutbildning av ca 20 värnpliktiga bevakningshundförare som f. n. planeras av chefen för armén. För utbildningen behövs åtta befäl på aktiv stat. Samtliga med undantag för ett underbefäl bör vara hundutbildade. För visst expeditionsarbete och ordonnanstjänst bör avses en handräkningsvärnpliktig.

Institutet har gjort en sammanställning av olika intressenters önskemål i fråga om kursverksamhet och med ledning därav försökt beräkna personalbehovet för denna verksamhet. På grund av det samarbete som erfordras vid skolan mellan organen för utbildning (kursverksamhet) och hundproduktion anses dessa böra ställas under en gemensam chef. Under denne bör för utbildningens planering, administration och genomförande finnas två anställda. Kravet på goda kunskaper i hundtjänst och hundars användning bl. a. inom krigsmakten talar enligt institutet för att denna personal bör vara militär. Behovet av lärare vid kurser bör i övrigt tillgodoses genom att utnyttja personal inom skolan eller personal som har anställts efter avtal.

Synpunkter på servicefunktionen

Servicepersonalen består f. n. av sex anställda och 13 handräkningsvärnpliktiga. Av de värnpliktiga tjänstgör 4—5 vid körcentralen och 7—8 i den rörliga styrkan för bl. a. yttre renhållning. Underhåll av skolans byggnadsbestånd handhas f. n. av kasernvårdsavdelningen vid I 21 med undantag för smärre arbeten i hundgårdarna. Förråds- och transporttjänsten är uppdelad på flera mindre enheter som var för sig inte har kontinuerlig sysselsättning.

Rationaliseringsinstitutet föreslår att personalen för förråds-, transport-, hantverks- och minfältarbeten liksom yttre renhållningsarbeten förs samman till en arbetsgrupp samtidigt som vissa rationaliseringsåtgärder vidtas. Personal och fordon i körcentralen bör sålunda minska till i nivå med schemalagda körningar. I övrigt bör förhyrning tillgripas. En hantverkare bedöms kunna utgå eftersom området numera omfattar ett nyuppfört byggnadsbestånd. Den gemensamma servicegruppen bör ledas av en förman och i övrigt omfatta en anställd för skolförråd, tre för yttre arbeten, en för underhållsarbeten i hundgården och två för transporter. Personalen bör kunna utnyttjas för samtliga uppgifter.

Behov av planerings- och ekonomiorgan

Skolan saknar f. n. ett reellt planerings- och ekonomiorgan. Utbildningsofficeren vid skolan har under senare år fått åläggas ett visst samordnings- och planeringsansvar som emellertid inte har omfattat ekonomisk planering och budgetering. Möjligheter till intäkts- och kostnadsanalyser samt bedömningar av olika verksamhetsgrenars lönsamhet saknas härigenom.

Även sedan 1962 års skolreglemente har upphävts, fungerar skolchefen som lokal förvaltningsmyndighet i frågor om bl. a. anskaffning, kassation, uppfödning, vård, dressyr och utackordering av hundar m. m. Förvaltningsgrenscheferna vid I 21 biträder skolchefen i de ärenden där denne är beslutande, men genom omfattningen av regementets egen förvaltningstjänst kan skolan i framtiden knappast påräkna denna hjälp. Skolan föreslås därför tillföras ett särskilt planerings- och ekonomiorgan. På detta bör ankomma att på grundval av försäljnings- och kursprognoser göra upp en rullande flerårig verksamhetsplanering och att planera och samordna skolans resurser. Härtill bör komma uppgiften att upprätta och följa upp drift- och resultatbudget och att handlägga försäljnings- och inköpsfrågor i samråd med övriga organ vid skolan. Även personalfrågor, statistik m. m. bör handläggas av organet liksom skolans centrala expeditionstjänst. Enheten föreslås bestå av sju anställda.

Synpunkter på veterinäravdelningen

Veterinäravdelningen omfattar f. n. sju anställda, varav två veterinärer, och fem handräkningsvärnpliktiga. Därtill kommer en värnpliktig veterinär under fackutbildning. Utvecklingen har enligt rationaliseringsinstitutet medfört att en betydande del av personalen vid avdelningen har kommit att sysselsättas med privatägda djur. Den privat meddelade djursjukvårdens andel beräknas till en civil djurvårdare och två handräkningsvärnpliktiga. De ersättningar som regementsveterinären levererar in uppvisar enligt institutet ett så begränsat överskott, att det är tveksamt om kronan får full kostnadstäckning. Institutet föreslår därför att nuvarande grunder för beräkningen av ersättningar till kronan ses över liksom innebörden i medgivandet att veterinär efter överenskommelse får anlita biträde av personal vid truppförbandet för djursjukvård.

Under förutsättning av beräknad produktionsvolym och att regementsveterinären alltjämt skall ha rätt att ta emot privatägda djur mot full kostnadstäckning för kronan bör avdelningen enligt institutet bestå av två veterinärer och ytterligare åtta anställda, varav en deltidsanställd. Det bör vidare som nu vara möjligt att förlägga del av värnpliktig veterinärs facktjänstgöring till avdelningen. Skulle vården av privatägda hundar få en sådan omfattning att den civila personalen blir otillräcklig, bör ett särskilt

avtal träffas med regementsveterinären om formerna för personalförstärkning m. m. Institutet har i sammanhanget också föreslagit att nuvarande grunder för ersättning för uppstallning av hundar i kronans hundgårdar omprövas.

Allmänna utgångsvärden för val av organisationsform

Oavsett hundskolans organisationsform måste krigsmakten enligt rationaliseringsinstitutet behålla nuvarande ansvar för anskaffning och uttagning av hundar och för utbildning av personal för krigsorganisationens behov. Däremot behöver i princip inte dressyr samt fackmässig utbildning av personal för fredsmässig användning ske inom krigsmakten. Oavsett organisationsform fordras inom krigsmakten en ledningsinstans för hundtjänsten.

Hundskolan intar enligt institutet en helt dominerande ställning i fråga om produktion av dresserade hundar och anordnande av kurser i användning, dressyr och vård av hundar. Krigsmaktens andel av avnämbarbehovet uppgår till ca 60 %. Av krigsmaktens andel faller 50 % på armén. I jämförelse med år 1965 har krigsmaktens behov av hundar ökat och rikspolisstyrelsens sjunkit. Största delen av kurserna avser krigsmakten och de frivilliga försvarsorganisationerna, men också antalet kurser för övriga civila myndigheter och föreningar är betydande.

Hundskolan har i krigsorganisatoriskt hänseende tilldelats uppgifter som i flera fall svarar mot dess nuvarande uppgifter i fred. En organisationsform där hundskolan alltjämt kvarstår inom krigsmakten underlättar enligt institutet den krigsorganisatoriska planläggningen.

Oavsett organisation måste anskaffning och förrådshållning av hund- och veterinärmateriel för den hundtjänst som bedrivs utanför skolan åläggas försvarets materielverk.

Fastighetsbeståndet är relativt nybyggt och återstående del, djursjukhuset, avses påbörjas 1970. Ytterligare mindre åtgärder och istandsättningsarbeten beräknas kosta 750 000 kr. Dessa relativt måttliga kostnader behöver enligt institutet inte i och för sig påverka organisationen vid skolan. Fastigheterna är redovisade under Försvarets fastighetsfond: Kasernbyggnaders delfond med en beräknad invärderad summa av 7,3 milj. kr. I summan ingår inte vissa belopp som arbetsmarknadsstyrelsen och Stiftelsen Sollefteå djursjukhus har bidragit med. Enligt de regler som gäller för fastighetsfonden kvarstår på byggnaderna efter 50 % grundavskrivning ett avskrivningsbelopp av 3,7 milj. kr. Skulle en organisationsform väljas som innebär att fastigheterna inte längre skall redovisas under försvarets fastighetsfond, bör beståndet enligt praxis föras upp i den nya fonden till sitt kvarstående avskrivningsbelopp.

Enligt direktiven för institutets utredning bör uppfödning och dressyr av

hundar bedrivs i affärsmässiga former. Detsamma bör enligt institutet också gälla kursverksamheten och den del av värnpliktsutbildningen som innefattar den fackmässiga tjänsten med hundar. Oavsett organisationsform behöver redovisningssystemet vid skolan läggas om så att samtliga kostnadselement kan redovisas i driftbokföringen och fördelas på produkten. I kostnaden bör alltså räknas in s. k. komplementkostnader inklusive fastighetskostnader. De priser som skolan åsätter sina produkter bör enligt institutet kalkyleras på grundval av en beräknad medelbeläggning inom skolans huvudproduktionsområden. Detta förfaringssätt innebär att samtliga budgeterade behov prissätts med hänsyn till alla såväl fasta som rörliga kostnader. Tillfälliga tjänster bör däremot belastas endast med sina rörliga kostnader enligt bidragsmetodens princip.

Sammanfattningsvis konstaterar institutet att produktionen av hundar tar i anspråk en väsentligt större andel än kursverksamheten, att av de värnpliktiga minhundförarnas utbildning endast den fackmässiga utbildningen i hundtjänst behöver äga rum vid skolan, att krigsmaktens andel av färdigdresserade hundar är större än övriga avnämares, att det vid nuvarande organisationsform åligger chefen för hundskolan att inom krigsmakten ha överinscende över och inspektera hundtjänsten och dess praktiska tillämpning, att anskaffning och förrädsställning av krigsmaktens hundar och huvuddelen av materielen för hundtjänst oavsett organisationsform alltjämt bör ske genom försvarets materielverk, att verksamheten vid skolan skall drivas enligt principen om full kostnadstäckning och att detta f. n. inte synes vara fallet.

Med utgångspunkt häri kan behovet av styrning och inflytande för krigsmaktens myndigheter enligt institutet anges sålunda. Anskaffning av försvarets hundar bör ske genom försvarets materielverk. Några direktiv eller anvisningar för hur produktionen av hundar skall ske behövs i princip inte. Det är dock av intresse för huvudstaben och den anskaffande myndigheten att kunna bedöma rimligheten av produktionskostnaderna. Kurserna omfattar till större delen personal som tillhör krigsmakten eller frivilliga försvarsorganisationer. Vissa kurser har till uppgift att göra deltagarna bättre lämpade att bestrida befattningar i krigs- och/eller fredsorganisationen. Försvarsgrensstaberna har därför genom huvudstaben ett direkt intresse av att påverka och kontrollera kursverksamheten. Detta kan medföra att kursverksamheten, beroende på organisationsform, bör handhas av ett i förhållande till skolan i övrigt mer fristående organ som lyder under huvudstaben. Jämförelse kan göras med rikspolisstyrelsens nuvarande utbildningsorgan vid skolan.

Alternativa organisationsformer

Rationaliseringsinstitutet har bedömt fyra alternativa organisationsformer för skolan (Alternativ A—D). Samtliga alternativ förutsätter, att hand-

räkningsvärnpliktiga inte längre skall användas, att skolkompaniet skall föras över till och förläggas inom I 21:s etablissement och att vissa organisationsändringar skall genomföras, som t. ex. att införa en planerings- och ekonomifunktion.

Alternativ A innebär att skolan behåller nuvarande lydadsställning inom försvaret. Skolan köper tjänster från I 21 i fråga om fastighetsförvaltning, viss förrådstjänst, mathållning och kassatjänst men förvaltar själv anslagen när det gäller hundtjänst. Skolan svarar vidare för inköp och försäljning av hundar och anordnande av kurser men är därvid i vissa avseenden underkastad föreskrifter av centrala förvaltningsmyndigheter. Kostnaderna för skolans verksamhet belastar härför avsedda riksstatsanslag och skolans intäkter tillgodoförs som uppbörsmedel de utnyttjade anslagen.

Alternativ B innebär att skolan omorganiseras till »Försvarets hundskola» och ges en självständig ställning inom försvaret med egen styrelse och chef under försvarsdepartementet. I styrelsen bör finnas företrädare för de största intressenterna i skolans produktion, nämligen krigsmakten, rikspolisstyrelsen och De blindas förening. Anslagskonstruktionen bör baseras på nettoredovisning med ett förslagsanslag om 1 000 kr. jämte inkomst- och utgiftsstat samt personalplan. Driftutgifter och komplementkostnader balanseras av inkomster av försäljning av hundar, kurser och andra tjänster. Driftstaten grundas så långt möjligt på avtal mellan skolans styrelse och intressenter om produktionens omfattning m. m. under följande budgetår. Skolans fastighetsbestånd redovisas alltjämt under försvarets fastighetsfond och investeringar finansieras över kasernbyggnaders delfond. Även om nyinvesteringar skall grundavskrivas med 50 % enligt gällande regler, bör de årliga ersättningsbeloppen till fonden beräknas som om avskrivningar inte har verkställts. Härigenom erhålls en anpassning till mer marknadsmässig hyresersättning. Skolchefen åläggs att på uppdrag av försvarsgrenschef svara för de uppgifter som f. n. åvilar chefen för arméhundskolan beträffande hundtjänsten inom krigsmakten. Kostnaderna för dessa uppgifter bör fördelas på skolans produkter. Vinsten av skolans verksamhet skulle därmed utgöras av de annars uppkommande kostnaderna för dessa uppgifter. Militära kurser som förläggs till skolan bör i fråga om fackmässig utbildning underställas skolchefen men i övrigt lyda under chefen för I 21. I fråga om mobilisering och krigsplanläggning bör skolan inordnas i armén. Styrelsen bör inom ramen för skolans huvudsakliga verksamhetsområde kunna ta upp även andra än nuvarande aktiviteter under förutsättning att kostnadstäckning kan erhållas.

Alternativ C innebär att skolan förs över till förenade fabriksverken och där drivs enligt reglerna för detta verk. Krigsmaktens intresse i fråga om anskaffning av färdigdresserade hundar m. m. tillgodoses genom att generaldirektören för försvarets materielverk ingår i fabriksverkens styrelse. Skolans verksamhet omfattar liksom i föregående alternativ produktion av färdigdresserade hundar samt kurser. I anslutning till skolan inrät-

tas en särskild militärsektion som lyder under chefen för armén. Sektionschefen planlägger i samråd med skolchefen militära kursers innehåll, resursbehov m. m. Sektionschefen svarar också för skolchefens nuvarande åligganden i fråga om hundtjänstens praktiska tillämpning inom krigsmakten. Han biträder dessutom chefen för I 21 i frågor som rör minhundförarkompaniets utbildning och bör vid behov utnyttjas av materielverket för kontroll av färdigdresserade hundars kvalitet m. m. Sektionen bör tills vidare kunna begränsas till en hund- och bevakningsutbildad officer. Skolan bör bl. a. åta sig att för försvarets räkning kontinuerligt anskaffa fodervärdar till militära stamhundar som inte skall utnyttjas i fred. Huvudkassare rörelse, viss redovisning samt personaladministrativa ärenden avseende skolans högre tjänstemän ombesörjs av förenade fabriksverkens huvudkontor. För den militära personal som behövs vid skolan bör inrättas särskilda tjänster som medger förordnande för viss tid. Värnpliktiga veterinärens facktjänstgöring bör kunna förläggas till skolans djursjukhus. Skolans nuvarande fastighetsbestånd och förläggingsområde samt erforderlig mark för verksamheten förs över till förenade fabriksverkens fond. Sedan skolan har övertagits bör fabriksverken närmare utreda möjligheterna att från Stiftelsen Sollefteå djursjukhus överta byggnader och drift av stiftelsens sjukhusdel. Alternativet innebär att ansvaret för skolan inom Kungl. Maj:ts kansli flyttas från försvarsdepartementet till industridepartementet.

Alternativ D innebär att skolan drivs i aktiebolagsform. Aktierna kan förvaltas av det statliga förvaltningsbolaget eller av förenade fabriksverken. Som ledamöter i bolagets styrelse bör ingå representanter för de största kunderna. Kundernas beställningar av färdigdresserade hundar och vissa kurser m. m. bör så långt möjligt regleras genom ett långsiktigt ramavtal mellan berörda statliga myndigheter och bolaget. I anslutning till bolagets anläggning i Sollefteå inrättas en särskild militärsektion under chefen för armén. Sektionen får till uppgift att i samråd med bolagsledningen planlägga militära kurser samt leda och genomföra dessa. Militärsektionens personalbehov har vid detta alternativ överslagsmässigt beräknats till högst en sektionschef, en underofficer, ett underbefäl och ett kontorshjälpsmedlem på halvtid. De närmare formerna för djursjukhusets drift samt veterinärpersonalens anställningsförhållanden bör bestämmas av bolagets styrelse.

Rationaliseringsinstitutet har också berört möjligheten att låta skolan lyda direkt under försvarets materielverk. Det har emellertid ansetts ligga vid sidan av materielverkets uppgifter att vara chefsmyndighet för ett produktionsinriktat organ.

Rationaliseringsinstitutet bedömer alternativen på följande sätt.

Alternativ A tillgodoser väl krigsmaktens behov av inflytande över skolan men är mindre väl lämpat för drift i affärsmässiga former. Det överordnade ansvaret för hundproduktionen kommer att åvila chefen för armén, men arméstaben är inte avsedd eller dimensionerad för att leda en i affärs-

mässiga former bedriven produktionsverksamhet. Möjligheterna för statsmakterna och kunderna att överblicka skolans ekonomi blir delvis begränsade. Investeringar m. m. kommer att prioriteras av chefen för armén som emellertid endast har intresse av 25 % av produktionen.

Alternativ B tillgodoser kraven på affärsmässiga former samtidigt som statsmakternas och kundernas insyn i drift- och ekonomiförhållanden beaktas. Alternativet medger ett smidigt utnyttjande av den militära personalen för kurser och uppgifter som rör hundtjänsten inom krigsmakten.

Alternativ C tillgodoser kraven på affärsmässiga former. Alternativet kan dessutom ge möjligheter till ett samlat utnyttjande av kunskaper om hunduppfödning om fabriksverken startar en planerad uppfödning av försöksdjur, bl. a. hundar. En mycket sträng åtskillnad måste emellertid i så fall göras mellan försöksdjursverksamheten och skolans uppfödning av hundar inte minst av psykologiska skäl gentemot fodervärdar m. fl. Genom överföring till fabriksverken får skolans organisation större flexibilitet än i alternativen A och B. Risk föreligger dock att krigsmaktens hundkunnande splittras. Kundernas möjlighet till insyn i verksamheten synes bli mindre än i alternativ B. En reell kostnadsökning för kunderna kommer i alternativ C att bli följden av att fabriksverken är skattepliktiga för garantibeloppet för egna fastigheter vid taxering till kommunal inkomstskatt och av att kostnader i form av ränta på omsättningstillgångar ingår i verkets självkostnadsberäkningar. Alternativ C ger sämre möjligheter än alternativ B att knyta militära tjänstemän till skolan.

Alternativ D tillgodoser kraven på affärsmässiga former och kan vara att föredra om man önskar att även icke statliga intressenter bidrar till kapitalanskaffningen. F. n. synes något behov av eller intresse härför inte föreligga. Även detta alternativ innebär risk att krigsmaktens hundkunnande splittras.

Institutet har funnit alternativen B och C i huvudsak jämförliga och överlägsna de båda övriga alternativen. Kostnadsmässigt bedöms de båda alternativen vara jämställda. Institutet har valt att inte lämna förord för något av dem. I fråga om organisation, personal och kostnader har institutet stannat för att närmare utveckla alternativ B. Dessa synpunkter redovisas i det följande.

Organisation m. m.

Hundskolan bör enligt rationaliseringsinstitutet under skolchefen organiseras på fyra enheter, nämligen planerings- och ekonomienhet, produktionsenhet, veterinärenhet med djursjukhus samt serviceenhet. Med hänsyn till de uppgifter som åläggs skolchefen i fråga om krigsmaktens hundtjänst och militär utbildning bör antingen skolchefen eller produktionschefen kunna vara regementsofficer på aktiv stat.

Planerings- och ekonomienheten föreslås bestå av en byrådirektör eller byråintendent som chef, en byråassistent, fyra biträden och en vaktmästare.

Produktionsenheten bör enligt institutet bestå av tre grupper, nämligen utbildningsgrupp, dressyrgrupp samt test- och hundgårdsgrupp. Utbildningsgruppen har tidigare behandlats. Dressyrgruppen skall svara för produktionen av färdigdresserade hundar. Under chefen, som är skolans dressyrchef, bör som tidigare har framgått lyda tre arbetsledare och 32 dressörer för dressyrbetet. Dessutom bör gruppen omfatta sex dressörer för stalltjänst. Test- och hundgårdsgruppen bör svara för avels-, uppfödning-, testnings- och fodervärdsverksamhet samt viss bevakningstjänst. Chefen för gruppen bör ha omfattande hundkännedom. Sammanlagda antalet anställda i denna grupp föreslås till något över 20. Med hänsyn till att stalltjänst och utfodring måste bedrivas under veckans samtliga dagar inom såväl dressyrgruppen som test- och hundgårdsgruppen, bör personalen inte strikt delas upp efter arbetsuppgifter.

Veterinärenheten föreslås bestå av poliklinikdel, stationärbehandlingsdel med operationsrum och hundstall, isoleringsstall och expedition. Någon bestämd uppdelning av personalen på delfunktionerna anses inte lämplig eftersom belastningen dem emellan varierar. Enheten bör mot ersättning ställa personal till förfogande för Sollefteå garnisons hygien-tjänst och veterinärtjänsten vid I 21. Efter särskild överenskommelse bör vidare personal och materiel tillhandahållas Stiftelsen Sollefteå djursjukhus. Enhetens personal bör dessutom tjänstgöra som lärare i djursjukvård vid skolans kurser. Skolans styrelse bör enligt institutet närmare pröva om nuvarande anställningsform för veterinär är den lämpligaste ur skolans synpunkt eller om en övergång bör ske till prestationslönesystem eller en kombination av heltids- och deltidsanställd personal. Prövningen bör ske samtidigt med att styrelsen behandlar frågan om en eventuell utökning av skolans verksamhet till att omfatta även vård av privatägda hundar. En sådan utökning bör kunna bidra till en bättre avkastning på det kapital som har investerats i djursjukhuset.

Serviceenheten skall betjäna skolan i fråga om förråds- och transporttjänst, renhållning, underhållsarbeten inom hundgården, maskintjänst och förplägnad. Som chef föreslås en underofficer i arvodestjänst. Förråds- och transporttjänsten bör skötas av en servicegrupp vars storlek och närmare arbetsuppgifter tidigare har behandlats. Förplägnadstjänsten, som bör handhas av timanställd personal, omfattar främst servering till självkostnadspris av färdiglagade lunchportioner som har köpts från I 21. Till serviceenheten bör hänföras även den städpersonal som behövs för den inre renhållningen.

Rationaliseringsinstitutets förslag innebär en organisation med 97 anställda vid hundskolan och åtta vid minhundförarkompaniet. För skolans del innebär detta en nettoökning med 32 anställda. Samtidigt utgår emellertid

55 handräkningsvärnpliktiga ur skolans organisation och personalen vid skolan minskar därför totalt med 23. Hundskolans personalförteckningar inom armén föreslås utgå.

Kostnader m. m.

De totala lönekostnaderna, inklusive lönekostnadspålägg, för den föreslagna organisationen beräknas till ca 3 milj. kr. för år, vilket är ca 430 000 kr. mer än för nuvarande organisation. Härvid har värnpliktiga i handräkningstjänst åsatts ett värde av 550 000 kr. Ökningen föranleds av en större produktionsvolym och av utbytet av handräkningsvärnpliktiga mot civil personal.

De fasta årsavgifterna för skolans nuvarande fastighetsbestånd beräknas till ca 370 000 kr. oavsett fondtillhörighet. Utgifterna har beräknats enligt nu gällande regler och inte enligt de eventuella nya principer för en mer marknadsmässig hyressättning som kan bli resultatet av pågående översyn. I fråga om erforderliga investerings- och istandsättningsarbeten under den närmaste femårsperioden har institutet däremot räknat med att årsavskrivning sker utan föregående grundavskrivning. Med dessa utgångsvärden har det årliga hyresbeloppet beräknats till 415 000 kr.

Med utgångspunkt i en hundproduktion i enlighet med de anmälda behoven har institutet gjort en beräkning av produktionskostnaden per hund. I totalkostnaderna har därvid även räknats in den personalkostnadsandel som är att hänföra till skolchefens uppdrag att svara för överinseende m. m. över krigsmaktens hundtjänst. Kostnaderna beräknas för vakthund bli 6 600 kr., för bevakningshund 9 800 kr., för narkotikahund 13 100 kr., för ledarhund, vissa skyddshundar och minhundar 16 500 kr., för vinterutbildad skyddshund 19 700 kr. och för specialutbildad skyddshund 23 000 kr. Till dessa kostnader skall för vakthund och ledarhund läggas ytterligare ca 700 respektive 1 400 kr. för introduktion hos nyttjaren. De angivna produktionskostnaderna överstiger flerfaldigt de försäljningspriser som f. n. tas ut vid skolan.

Skolans nuvarande inventarier och materiel som inte ingår i krigsförråd bör tillsammans med ungefär hälften av nuvarande fordonspark och omsättningstillgångar i form av valpar och hundar under dressyr kostnadsfritt överlåtas till den nya skolan.

Som har framgått av det tidigare föreslår institutet att skolans driftutgifter m. m. skall balanseras av inkomster från uppdrag. Skolans behov av särskilda rörelsemedel bör tillgodoses genom att skolan ges en rörlig kredit hos riksgäldskontoret på högst 1,5 milj. kr. Krediten bör löpa med ränta till den del den tas i anspråk. Härutöver bör skolan ha möjlighet att sätta in tillfälliga kassamässiga överskott på räntebärande räkning i riksgäldskontoret.

Genomförs den föreslagna anslagskonstruktionen, innebär detta att de an-

slag som f. n. direkt eller indirekt finansierar hundskolans verksamhet måste jämkas.

Vid en produktion enligt anmält årligt behov av hundar beräknas omslutningen bli 4 821 000 kr. i prisläge 1969/70. Försvarets anslag kommer därvid att kunna minskas med 1 130 000 kr. för år. För hundskolans kunder utanför försvaret beräknas den ändrade anslagskonstruktionen m. m. innebära följande. Polisväsendets utgifter för inköp av färdigdresserade hundar, uppställningar, vissa lärare m. m. från skolan ökar från 340 000 kr. till ca 1 440 000 kr., varav 1 380 000 kr. för hundar. Tullväsendets utgifter för hundar och kurser ökar från 25 000 kr. till ca 105 000 kr. A B A B vars inköp under senaste år har uppgått till ca 12 000 kr. kommer med anmält behov att få erlægga ca 148 000 kr. För De blindas förening, som har anmält ett ökat behov om ca 50 %, stiger de årliga utgifterna från 130 000 kr. till inemot 530 000 kr. Kostnaderna för avel av renvallarhundar kommer att stiga från 15 000 kr. till ca 70 000 kr. Sammanlagda inkomsterna från skolans kunder utanför försvaret beräknas därmed uppgå till 2 210 000 kr. Utgiftsökningarna är enligt institutet betydande. Eftersom hänsyn till dessa inte har tagits i myndigheternas anslagsframställningar, kan den nya organisationen genomföras tidigast den 1 juli 1971.

De högre försäljningspriserna kan enligt institutet komma att medföra att intressenterna omprövar vissa av sina anmälda behov. Skolans organisation bör därför endast byggas ut i takt med kundernas ökade efterfrågan. För att belysa konsekvenserna av en övergång till föreslagen intern organisation av skolan innan en ökad efterfrågan reellt föreligger, har institutet beräknat de anslagsförändringar m. m. som följer av en produktionsvolym motsvarande ca 70 % av intressenternas anmälda behov. Antalet överstiger något det som har kunnat placeras eller försäljas under 1968/69. Omslutningen beräknas därvid bli 4 050 000 kr. i prisläge 1969/70. Inköpen av hundar för dressyr begränsas och personalbehovet minskar med 15 anställda i förhållande till en fullt utbyggd organisation. Försäljningspriset per hund beräknas stiga med genomsnittligt ca 20 %. På försvarets anslag blir den beräknade årliga utgiftsminskningen ca 1 520 000 kr. De sammanlagda inkomsterna från skolans kunder utanför försvaret beräknas uppgå till ca 1 750 000 kr., en ökning i förhållande till de 1968/69 fakturerade kostnaderna med ca 1 250 000 kr. Även i detta fall anses organisationsförändringarna inte kunna genomföras förrän tidigast den 1 juli 1971.

Remissyttranden

Val mellan alternativ A—D

Rationaliseringsinstitutets förslag — alternativ B och C med lika förtur — biträds i huvudsak eller lämnas utan erinran av *chefen*

för marinen, chefen för flygvapnet, rikspolisstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning och Svenska brukshundklubben. Chefen för marinen och chefen för flygvapnet anför att den organisationsform bör väljas som medger produktion av tjänster till lägsta kostnad. De anser båda att arméstaben bör vara huvudstabsmyndighet för den aktuella verksamheten. Rikspolisstyrelsen förutsätter vid sitt val att ökad insyn kan säkerställas och att hundar och tjänster kan ställas till förfogande i nuvarande utsträckning.

Att företräde bör ges för alternativ B vid val mellan B och C, anser försvarets sjukvårdsstyrelse, veterinärhögskolan, länsstyrelsen i Västertobottens län, länsarbetsnämnden i samma län, De blindas förening, FCPF, SACO och Försvarsväsendets underbefälsförbund. Som motivering anføres i några fall att skolan har nära anknytning till krigsmakten och totalförsvaret samt att alternativet ger bättre möjligheter till konsumentinflytande och samarbete. Sjukvårdsstyrelsen och SACO avråder med hänsyn till fodervärdar och brukshundklubbar från att koppla samman verksamheten med fabriksverkens uppfödning av försöksdjur. Sjukvårdsstyrelsen anför att särskild erfarenhet av försöksdjursuppfödning inom försvaret framför allt finns vid försvarets forskningsanstalt. För att bättre kunna utnyttja skolans resurser för forskning bör enligt veterinärhögskolan den föreslagna styrelsen vid alternativ B utökas med en representant för den veterinärmedicinska forskningen. Länsstyrelsen och länsarbetsnämnden anser att alternativ B är att föredra ur arbetsmarknadssynpunkt. *Utredningen om handräckningsvärnpliktiga* anser det vara mest angeläget att skolan får en verksamhetsform som tillgodoser kravet på affärsmässig drift med rättvisande kostnadsredovisning. Om alternativ B i första hand väljs — något som enligt utredningen kan vara fördelaktigt med hänsyn till bl. a. krigsorganisationens behov — bör möjlighet finnas att efter en tids erfarenhet av skolan som en helt självständig institution överföra den till en organisationsform enligt alternativ C, något som kan medföra en ytterligare effektivisering av verksamheten.

Alternativ C förordas av FCTF och företagsnämnden vid hundskolan. FCTF anför att detta alternativ, som enligt uppgift stöds av skolans personal och ledning, på ett naturligt sätt svarar mot skolverksamhetens allmänna inriktning och dess expansion på marknader utanför försvarssektorn. Enligt företagsnämnden ger alternativ C företaget större frihet, såväl ekonomiskt och materiellt som personellt, varigenom möjligheten att anpassa produktionen med hänsyn till efterfrågan blir betydligt större än i övriga alternativ. *Förenade fabriksverken* förklarar att verket är berett att ta över ansvaret för skolan under förutsättning att vissa anförda synpunkter beaktas. Eftersom alternativ C inte har blivit lika utförligt behandlat i utredningen som alternativ B, behövs enligt verket närmare utredning. Om beslut skulle komma att fattas att uppfödning i större skala av försöksdjur för vetenskapliga ändamål skall tas upp inom fabriksverken, kan det enligt

verket vara lämpligt att fabriksverken tar över huvudmannaskapet för arméns hundskola med hänsyn till möjligheterna att inlemma skolan i en större och samordnad verksamhet för djuruppfödning.

Ett bibehållande i huvudsak av skolans nuvarande organisatoriska ställning — dvs. en lösning närmast enligt alternativ A — förordas av *överbefälhavaren, chefen för armén, försvarets civilförvaltning, försvarets materielverk och generaltullstyrelsen*. Som motiv anförs i flera fall att armén är skolans störste avnämare. Överbefälhavaren anför att varken ekonomi- eller kostnadsaspekt innebär något avgörande motiv för att nu ändra skolans ställning. Däremot kan enligt överbefälhavaren en eventuell framtida förändring av hundbehovet komma att innebära att frågan bör tas upp på nytt.

Chefen för armén anför att minhundplutonerna är så exklusiva förband att noggranna utredningar och analyser måste göras av dessa mot andra komponenter i krigsorganisationen. I långsiktplaneringen måste därför övervägas om dessa plutoner skall vara kvar. Arméchefen anser dock att skolan bör stå kvar under hans befäl så länge den har nuvarande huvuduppgifter. De påpekade svårigheterna för många intressenter att få erforderlig styrning av verksamheten gäller enligt arméchefen vid affärsdrivande verk över huvud taget. Inte heller andra anförda skäl ger enligt denne i och för sig anledning till ändrade lydtnadsförhållanden.

Försvarets civilförvaltning finner att de olika befäls- och samverkanslinjerna enligt alternativ B verkar bli invecklade och inte lika smidiga som enligt alternativ A samt att det inte förefaller rationellt att för den utbildning det här är fråga om organisera ett från armén fristående organ. Att organisationsform A skulle vara mindre lämpad för drift i affärsmässiga former ställer sig verket frågande inför och hänvisar till de försök med drift i affärsmässiga former som pågår inom armén. Verket anser att kostnaderna för den föreslagna styrelsen — med beaktande av bl. a. de betydande rese- och traktamentskostnader som blir en följd av dess lokalisering till Sollefteå — inte står i rimlig proportion till de fördelar som skulle vinnas. *Försvarets materielverk* anför att man vid valet mellan alternativen A och B bör beakta att A innefattar en enklare organisation som väl ansluter sig till befintliga och prövade organisationsformer. Verksamheten styrs, påpekar verket, av huvudstabsmyndighet och respektive central förvaltningsmyndighet i stället för att styrningen läggs direkt på försvarsdepartementet. *Svenska underofficersförbundet* ger lika förord för alternativen A och B.

Inte någon remissinstans har förordat alternativ D.

Synpunkter på organisationsförslag m. m.

Att de handräckningsvärnpliktiga skall utgå ur organisationen har inte föranlett erinringar från något håll.

Förslaget att de värnpliktiga minhundförarnas utbild-

ning skall förläggas till I 21 har föranlett erinringar från *chefen för armén* och, enligt uppgift av *FCTF* och *Svenska underofficersförbundet*, från personal vid skolan. *FCTF* anser att kompaniet vid alternativ C bör kunna underordnas chefen för den föreslagna militärsektionen samt framhåller att investeringar i nya logementsbyggnader blir nödvändiga. Arméchefen, som har gjort invändningar också mot tjänsteförslagen för minhundförarplutonerna m. m., anför i sammanhanget att den föreslagna ändringen av de värnpliktigas hundutbildning sannolikt medför ett försämrat utbildningsresultat och därmed sämre krigsförband samt att hittills gjorda värderingar av hundförarnas utbildning inte har kunnat påvisa sådana brister att en omfördelning av utbildningstiden är motiverad. Enligt *försvarets sjukvårdsstyrelse* är den hundutbildning som föreslås för de värnpliktiga i minsta laget.

I övrigt har de allmänna principerna för utredningens organisationsförslag i huvudsak mottagits positivt. Detta gäller särskilt förslaget om att lednings- och ekonomifunktionen skall förstärkas. Man förväntar sig allmänt att den föreslagna planerings- och ekonomienheten kommer att få väsentlig betydelse för den eftersträlvade affärsmässigheten. *Försvarets civilförvaltning* anser emellertid att den föreslagna personaluppsättningen vid enheten skulle kunna minskas. Verket jämför därvid med personalstyrkan för motsvarande funktion vid förband där försök med kostnadsredovisning pågår. *Försvarets materielverk* anför att den föreslagna organisationen vid skolan bör tillämpas på försök innan den fastställs. Enligt *överbefälhavaren* och *chefen för armén* bör detaljorganisationen bli föremål för ytterligare studier.

När det gäller organisationens utformning i detalj, särskilt tjänsteförslagen, har personalorganisationerna anfört flera synpunkter. Enligt *FCPF* bör den föreslagna timavlönade personalen, t. ex. i förplägnadstjänsten, i stället vara tjänstemän. *SR* anför att förhållandet att de flesta befattningar för militär personal enligt B-alternativet ersätts med befattningar för civil personal knappast stämmer överens med de förslag som i annat sammanhang har förts fram till Kungl. Maj:t. Ett större antal befattningar bör enligt förbundet avses för militär personal. Liknande synpunkter anförs av *Svenska underofficersförbundet* och *Försvarsväsendets underbefälsförbund*. Underofficersförbundet anser att tjänster som i huvudsak har ett militärt innehåll bör inrättas som militära och att övriga tjänster bör kunna göras alternativt civila eller militära. Underofficersförbundet anser vidare att chefskapet för minhundförbandet med fördel bör kunna utövas av en urvalsbefordrad underofficer. Underbefälsförbundet anser att erforderlig underbefälspersonal bör fast placeras på skolans stat. Enligt *FCTF* bör däremot endast civila tjänster komma i fråga för skolans fast anställda personal. Enligt förbundet är detta en formell konsekvens av att det högsta ansvaret för skolan flyttas från försvarsdepartementet till industridepartementet och

reellt sett motiverat med hänsyn till utformningen av arbetsuppgifterna. Förbundet har vidare funnit att organisationen i några avseenden är klart underdimensionerad och att den ur befodrings- och vidareutvecklingssynpunkt har vissa brister. Därför föreslår förbundet bl. a. att tre befodrings-tjänster inrättas vid varje dressyrslag i dressyrgruppen.

De veterinärmedicinska frågorna behandlas relativt ingående av *försvarets sjukvårdsstyrelse* som bl. a. anför följande. Lönesättningen för regements- och bataljonsveterinärer har hittills varit låg och baserad på en genomsnittlig arbetstid på fem timmar om dagen med rätt att bedriva enskild veterinärverksamhet. Denna verksamhet har ansetts vara av stor betydelse för att utveckla veterinärernas yrkeskunnande och har förskaffat krigsmakten good will. Endast vid I 21 och hundskolan har verksamheten nått en betydande omfattning och krävt att personal vid skolan utnyttjas. För att komma till rätta med detta bör en omreglering ske av veterinärernas och biträdespersonalens anställnings- och avlöningsförhållanden. I princip bör veterinärerna heltidsanställas, och vid alternativ B bör de lämpligen ingå i medicinalkåren. I veterinärpersonalens skyldigheter bör ingå att i viss utsträckning svara för hygien- och veterinärtjänst i övrigt inom Sollefteå garnison. Att veterinärerna bör vara heltidsanställda biträds av SACO som vidare anser att antalet veterinärer med hänsyn till jourtjänst m. m. bör vara minst tre. *Förenade fabriksverken* understryker vikten av att en översyn kommer till stånd av veterinärernas anställningsformer. *Försvarets materielverk* anmäler att verket med försvarets civilförvaltning har tagit upp frågan om ersättning för privatägda djur som vårdas i kronans sjukstallar och att man också avser att ompröva taxorna för uppstallning av friska hundar vid krigsmaktens hundgårdar.

Försvarets sjukvårdsstyrelse, *Svenska blå stjärnan* och SACO anför att behov föreligger av en särskild kategori djursjukvårdare för biträde åt veterinärerna vid sjukbehandling, narkos, röntgenologiska undersökningar m. m.

Svenska kennelklubben och SACO anser det med hänsyn till de begränsade djursjukvårdsresurserna i Norrland angeläget att djursjukhuset vid hundskolan utformas så att den djurägande allmänheten kan betjänas. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser en uppdelning av huvudmannaskapet för djursjukhuset vara olämplig. Enligt länsstyrelsen har Stiftelsen Sollefteå djursjukhus till ändamål att samla in medel till sjukhuset men däremot inte förutsättningar att driva det.

Ekonomiska frågor

Den föreslagna principen om full kostnadstäckning vid försäljning av skolans produkter har medfört invändningar från ett antal remissinstanser. *Förenade fabriksverken* har dock i huvudsak

inte något att erinra mot utredningens allmänna uppläggning och genomförande. Man anför dock att om verksamheten skall bedrivas i affärsmässiga former måste intäkterna ge utrymme för täckning av alla uppkommande kostnader samt därutöver skälig ersättning för risktagande. Detta kan enligt verket uppnås genom att garantier varje år lämnas för en viss bestämd basproduktion av hundar. Hur prissättningen därvid skall utformas får enligt verket bli föremål för överläggningar mellan hundskolans huvudman och vederbörande myndigheter.

Bl. a. *chefen för armén, försvarets sjukvårdsstyrelse, veterinärhögskolan, länsstyrelsen i Västernorrlands län och Svenska kennelklubben* anser att skolans verksamhet förutom den rena produktionen representerar allmänna samhällsintressen, t. ex. i fråga om hundväsendets allmänna utveckling, veterinärmedicinsk och kynologisk forskning m. m. Denna rent samhällsnyttiga verksamhet, som enligt veterinärhögskolan har tilldragit sig uppmärksamhet även utanför landets gränser, bör i och för sig motivera en samhällelig insats. Från några håll, bl. a. *chefen för armén, försvarets civilförvaltning, försvarets materielverk, rikspolisstyrelsen och ABAB*, ifrågasätts om den föreslagna prissättningen kommer att vara konkurrenskraftig. Man befarar t. ex. att avnämare kan komma att ompröva sina behov eller vända sig till utlandet eller till privata uppfödare inom Sverige. Basen för produktionsverksamheten kan enligt materielverket bli allför snäv för att kunna accepteras från affärsmässiga synpunkter. Att risk finns för en kvalitetsförsämring i fråga om hundmaterialet hävdas av *rikspolisstyrelsen* och *veterinärhögskolan*.

Överbefälhavaren förutsätter att de olika avnämarna inom krigsmakten kompenseras för det ökade priset på hundar och hänvisar till att ABAB:s starkt ökade kostnader åtminstone delvis kommer att återföras i form av ökade priser på bolagets tjänster. Enligt *chefen för armén* föreligger stora svårigheter vid en beräkning av kostnaderna för utbildning när så många intressenter utnyttjar samma nyttighet. Arméchefen jämför med annan samhällsnyttig verksamhet som f. n. subventioneras över försvarsanslagen, t. ex. vid helikopterskolan och motorskolan, och föreslår att medel förs om mellan huvudtitlarna så att försvaret kompenseras. *Försvarets civilförvaltning* anför att nuvarande prissättning är alltför låg och att en realistisk, men dock konkurrenskraftig prissättning därför bör övervägas. *Försvarets sjukvårdsstyrelse* hänvisar till prissättningen på andra nyttigheter som krigsmakten producerar och i viss utsträckning säljer. Priset fastställs därvid i flera fall på grundval av en skälighetsbedömning och inte som resultatet av en hopsummering av kända kostnader. En skälig utgångspunkt bör enligt styrelsen vara en väsentlig avskrivning av samtliga grundkostnader, och först den reducerade kostnaden bör tillåtas inverka på totalkostnaden.

Enligt *försvarets materielverk* bör inte kostnader som är att hänföra till ändamål som avser stabsfunktionen, den militära beredskapen och utbild-

ning av krigsmaktens personal inräknas i produktionskostnaderna liksom inte heller alltför stor del av de fasta kostnaderna. Verket anser att de civila kunderna enligt särkostnadsprincipen bör erlægga ersättning för hundproduktionens rörliga kostnader och så stor del av de fasta kostnader som kan hänföras till produktion av tjänster och hundar åt kunder utanför krigsmakten. Regleringen av kostnaderna för krigsmakten bör ske enligt de principer som har dragits upp för försvarets ekonomisystem. *Svenska kennelklubben* och *SACO* anser att man vid uppskattningen av produktkostnaderna i stort sett bör bortse från de fasta kostnaderna för anläggningar m. m.

De blindas förening anför bl. a. att de kostnader som hänger samman med att försvaret under alla förhållanden har behov av en skola för utbildning av hundar och personal bör täckas genom särskild medelsanvisning. Detta bör enligt föreningen gälla också de arbetsmässiga synpunkter som har motiverat att skolan har förlagts till en ur klimatsynpunkt mindre lämplig plats samt det förhållandet att värnpliktiga skall ersättas av civil personal. De bättre förutsättningarna för en effektiv hunduppfödning och utbildning för försvarets räkning som en civil utbildning utgör bör betraktas som huvudmotiv för denna utbildning. Den civila utbildningen bör därför inte belastas med fasta kostnader. Som jämförelse med det i förslaget förutskickade priset på 16 500 kr. upplyser föreningen att det finns möjligheter att från Tyskland köpa goda ledarhundar för 3 000—4 000 kr. Föreningen anför vidare att man i Norge planerar att upprätta en ledarhundskola, varvid intresset för samarbete med övriga nordiska länder är mycket stort. Eftersom kostnaderna för ledarhundar f. n. i huvudsak täcks av statsmedel, anser föreningen att det i första hand ankommer på staten att avgöra om man är beredd att höja anslagen för detta ändamål. Föreningen framhåller samtidigt som synnerligen angeläget att de höjda kostnaderna inte medför en restriktiv bedömning vid tilldelning av ledarhundar. Innan beslut om en omorganisation fattas bör därför beredvilligheten att lämna de anslag som behövs för ledarhundsutbildningen klart anges.

Övrigt

I fråga om behovet av hundar har *rikspolisstyrelsen* anfört att polisväsendet i hög grad är beroende av skolan för inköp av dresserade hundar och att man bedömer det som önskvärt att utbildningen av polishundar även i fortsättningen kan ske i anslutning till skolan. *Generaltullstyrelsen* upplyser att arméns hundskola sedan år 1967 har utbildat 16 s. k. narkotikahundar jämte förare för tullverkets räkning. Verket har ännu inte tagit ställning till om nuvarande antal hundekipage skall öka. För att behålla nuvarande antal bedöms en anskaffning av två till tre hundar för år bli

erforderlig, något som innebär att tullverkets andel av utbildningskapaciteten är mycket liten.

I fråga om behovet av kurser anför *Svenska brukshundklubben* att det tidigare anmälda utbildningsbehovet av funktionärer kan bli större om klubben — som tänkt är — skall svara för reservhundutbildningen. Klubben är beredd att på föreslaget sätt medverka vid utbildningen av reservhundar under förutsättning att klubben får statsbidrag. Klubben förutsätter att den kommer att beredas tillfälle att diskutera bl. a. kostnadsfrågan. *Svenska blå stjärnan* anmäler fortsatt starkt intresse för att nuvarande kursverksamhet med stjärnsystrar får äga rum vid skolan. De ekonomiska villkoren för en sådan utbildning bör utformas med hänsyn till utbildningens betydelse för totalförsvaret m. m.

När det gäller tidpunkten för genomförandet anför *FCTF* att omorganisationen bör genomföras utan onödigt dröjsmål, om möjligt den 1 juli 1970. *Rikspolisstyrelsen* anser att beslut om övergång till ny organisation inte bör fattas förrän styrelsens ökade kostnader har kunnat specificeras och beaktas i anslagsframställning. Enligt styrelsens uppfattning är det tveksamt om tillräckligt underlag kommer att föreligga vid årets petitaarbete.

Departementschefen

Verksamheten vid arméns hundskola omfattar avel och dressyr av hundar, utbildning av värnpliktiga, kursverksamhet, veterinärvård samt biträde åt chefen för armén i samband med dennes befattning med krigsmaktens hundtjänst. Avel och dressyr av hundar tar i anspråk huvuddelen av skolans resurser.

Skolans verksamhet tillgodoser till övervägande del statliga myndigheter och statsunderstödda institutioner. När det gäller viss veterinärvård har emellertid allmänheten tagit skolans tjänster i anspråk i ökad utsträckning under senare år. Armén och polisväsendet är de största avnämarna av skolans hundproduktion med vardera ca en fjärdedel av det producerade antalet hundar. Polisväsendets andel är därvid värdemässigt något större än en fjärdedel, eftersom polishundarna genomgår en förhållandevis dyrbar dressyr. Marinen och flygvapnet tar tillsammans i anspråk ca en fjärdedel av hundproduktionen. Bland övriga avnämare kan nämnas De blindas förening och ABAB.

Ett drag i utvecklingen vid skolan under senare år har varit att verksamheten har kommit att avse också myndigheter och organisationer utanför försvaret. I samband med denna utveckling har skolan successivt fått vissa personalförstärkningar. Utvecklingen har skett i överensstämmelse med ett uttalande av riksdagen år 1961 med anledning av påpekande av riksdagens

revisorer om att en sådan organisation av hundtjänsten inom försvaret borde komma till stånd att tillgängliga utbildningsresurser m. m. görs gemensamma för ifrågakommande statliga och kommunala myndigheter samt eventuella enskilda intressenter (SU 1961: 116, rskr 285). Man tänkte därvid framförallt på polisens hundväsande.

Erfarenheterna av skolans verksamhet till förmån för institutioner utanför försvaret har varit positiva. De ersättningar som hundskolan har uppburit har emellertid inte täckt produktionskostnaderna. Härigenom har verksamhet utanför försvaret kommit att subventioneras över arméns anslag. Inom försvaret har marinen och flygvapnet på liknande sätt fått bidrag från arméns anslag genom att betala underpris för hundar. Dessa förhållanden och den omständigheten att handräckningsvärnpliktiga i betydande utsträckning har tagits i anspråk i produktionen vid skolan, något som förutsätts inte böra ske i fortsättningen (jfr prop. 1969: 1 bil. 6 s. 47, SU 4, rskr 4), har föranlett Kungl. Maj:t att uppdra åt försvarets rationaliseringsinstitut att utreda verksamheten vid skolan.

Rationaliseringsinstitutet utgår i sitt förslag från att avnämare av skolans produkter, tjänster m. m. i framtiden skall betala ett pris som täcker samtliga produktionskostnader.

Avnämjarbehovens storlek är i princip dimensionerande för skolans personalorganisation. Med utgångspunkt i anmälda behov av hundar, innebärande en årsproduktion av ca 320 hundar, samt tjänster m. m. har rationaliseringsinstitutet förordat en personalorganisation med 97 anställda. I denna organisation ingår inte åtta militära tjänstemän för viss värnpliktsutbildning, vilka föreslås ingå i I 21. Förslaget innebär för skolans del att ca 55 handräckningsvärnpliktiga ersätts med ca 30 fast anställda. Bland de tillkommande ingår fyra dressörer som föreslås ta över viss dressyr av minhundar som tidigare har utförts av värnpliktiga som ett led i utbildningen. Kostnaderna för den föreslagna organisationen anges innebära en ökning jämfört med nuvarande om ca 430 000 kr. Ökningen får till övervägande del anses hänförlig till ökad produktion av hundar (ca 40 stycken för år) och utbyte av handräckningsvärnpliktiga. Med utgångspunkt i den beräknade kostnaden för den föreslagna organisationen har institutet beräknat produktionskostnader för olika typer av hundar. Dessa produktionskostnader beräknas inte alltför mycket avvika från de nuvarande, men en prissättning som skall täcka dessa kostnader överstiger flerfaldt de priser som f. n. tas ut.

Rationaliseringsinstitutet har räknat med att avnämare vid en höjd prissättning kan komma att ompröva sina behov. Institutet har därför ställt upp ett alternativ som innebär en årsproduktion av endast 220 hundar, vilket ungefär motsvarar det antal som hittills har kunnat avsättas. Denna organisation innefattar ca 80 anställda, förutom den tidigare berörda personalen vid I 21 för viss värnpliktsutbildning, och innebär att ca 20 anställda tillkommer samtidigt som de handräckningsvärnpliktiga utgår. Kostnaderna

för denna organisation beräknas i huvudsak motsvara nuvarande kostnader. Produktionskostnaden för hund blir emellertid högre i detta alternativ. Prisökningen anges i jämförelse med föregående alternativ bli ca 20 %.

Rationaliseringsinstitutet har föreslagit en ändring av hundskolans nuvarande administrativa ställning under chefen för armén. Därvid förs två alternativa förslag fram. Det ena förslaget innebär att skolan får en självständig ställning med egen styrelse i vilken bör ingå företrädare för de viktigare avnämarentressena. Det andra förslaget innebär att skolan förs över till förenade fabriksverken och drivs enligt reglerna för denna institution. I det senare fallet skulle krigsmaktens speciella intressen tillgodoses genom att chefen för materielverket ingår i fabriksverkens styrelse och genom att en särskild militärsektion inrättas vid skolan. När det gäller detaljorganisationen har institutet närmare utvecklat det alternativ som innebär självständig ställning inom försvaret.

Rationaliseringsinstitutets förslag om olika organisatoriska och driftmässiga förbättringar har under remissbehandlingen rönt uppskattning från många håll. Invändningar har emellertid i flera fall riktats mot principen om full kostnadstäckning vid prissättningen. Man har därvid bl. a. hävdats att skolans verksamhet i sig själv har ett betydande allmänintresse och att priserna kan befaras bli icke konkurrenskraftiga. När det gäller frågan om skolans organisatoriska ställning anser de flesta remissinstanserna att skolan bör ha organisatorisk huvudanknytning till krigsmakten. Några instanser anser att skolans ställning i stort sett bör förbli oförändrad, andra ansluter sig närmast till rationaliseringsinstitutets förslag att skolan skall ha en självständig ställning inom försvaret. I ett par fall anser man dock att skolan bör inordnas under förenade fabriksverken i enlighet med institutets andra förslag. I fråga om rationaliseringsinstitutets alternativ C har chefen för armén gjort invändningar mot föreslagna förändringar av utbildningen av värnpliktiga minhundförare.

Enligt min uppfattning bör hundskolan, så länge verksamheten har i huvudsak nuvarande inriktning, behålla en fast anknytning till krigsmakten. Starka skäl talar enligt min mening för att man därvid följer rationaliseringsinstitutets förslag om att skolan bör ges en självständig ställning inom försvaret med egen styrelse och chef. En sådan lösning måste bl. a. ses som en konsekvens av de principer för prissättning som jag kommer att närmare beröra i det följande och som förutsätter att de större avnämarna utanför armén, t. ex. rikspolisstyrelsen, kan utöva ett direkt inflytande på skolans verksamhet när det gäller inriktning, organisation m. m. Jag förordar alltså att skolan får en självständig ställning inom försvaret med egen styrelse och chef. Skolans benämning bör därvid ändras till försvarets hundskola. Arméchefens särskilda intressen, bl. a. i fråga om visst biträde i samband med överinseendet över krigsmaktens hundväsande, bör efter övergång till den nya organisationen tillgodoses genom särskilda anordningar.

När det gäller prissättningen av skolans produkter, tjänster m. m. anser jag att avnämarna bör betala ett pris som helt täcker kostnaderna. Någon subventionering från arméns anslag av verksamhet vid andra försvarsgrenar och utanför krigsmakten bör i princip inte ske. Rationaliseringsinstitutets bedömningar av hur fasta kostnader m. m. skall beräknas kan jag i huvudsak ansluta mig till. Institutet har emellertid utgått från att all verksamhet vid skolan, sedan viss värnpliktsutbildning har förts över till I 21, bör täckas av intäkter. Enligt min mening bör dock i särskilda fall kostnader som inte direkt avser produktion, utbildning, veterinärvård o. d. kunna bestridas genom särskilt anslagna medel.

Det har vid remissbehandlingen anförts att priserna vid full kostnads-täckning inte kommer att bli konkurrensdugliga och att detta kan komma att medföra att avnämaren omprövar sina behov, varvid basen för skolans produktionsverksamhet kan komma att minska. Jag vill här erinra om att även vid nuvarande organisation skulle priser som överensstämmer med de verkliga produktionskostnaderna ungefär uppgå till de belopp som rationaliseringsinstitutet har förutsatt i sitt förslag. Självfallet måste de nya högre priserna leda till att behov omprövas och bedömningar görs beträffande möjligheterna att täcka behovet av hundar på annat sätt. Jag räknar dock med att verksamheten skall kunna behållas på ungefär nuvarande nivå.

Organisationen vid skolan bör baseras på en fast produktion som fastställs i fleråriga överenskommelser mellan skolan och de statliga avnämarna, i främsta rummet försvarsgrenarna och rikspolisstyrelsen men också t. ex. generaltullstyrelsen och civilförsvaret. Även De blindas förening, vars inköp av ledarhundar bestrids av statliga medel, och ABAB, vars tjänster i stor utsträckning tas i anspråk av statliga myndigheter, bör till viss del kunna inbegripas i sådana överenskommelser. Överenskommelser bör också kunna övervägas med myndigheter och organisationer om anordnande av kurser m. m. Priserna på denna garanterade produktion bör som tidigare har framgått i princip täcka både fasta och rörliga kostnader. Härutöver bör annan verksamhet kunna bedrivas när detta kan ske till priser som täcker minst tillkommande kostnader.

Den lämpliga storleken av den garanterade produktionen m. m. torde kunna fastställas först efter en viss övergångsperiod. De första överenskommelserna bör därför vara provisoriska och avse en kortare tid, dock minst ett år. Dessa överenskommelser bör lämpligen utgå från ungefär nuvarande produktion och nuvarande genomsnittliga kostnader. Överenskommelserna bör kunna baseras på förutsättningen att avnämarna, inklusive armén, kommer att tilldelas medel som värdemässigt motsvarar vad de förutsätts tillgodogöra sig av skolans verksamhet, varvid motsvarande minskningar skall ske under de anslag till armén från vilka verksamheten vid hundskolan f. n. bestrids. Samtliga utgifter vid skolan bör bestridas från ett förslagsanslag

som ersätter bl. a. nuvarande reservationsanslag, Armén: Hundväsendet. Förslagsanslaget bör tillgodoföras intäkterna i skolans verksamhet.

Även skolans organisation bör till en början göras provisorisk. Den bör därvid omfatta ungefär nuvarande personal samt ytterligare ca 20 anställda som ersättning för de handräkningsvärnpliktiga som bör utgå ur organisationen. Den exakta storleken och utformningen av organisationen kan inte anges förrän de tidigare berörda provisoriska överenskommelserna föreligger. Om riksdagen uttalar sig för en principlösning beträffande skolan i enlighet med vad jag här har förordat, avser jag att återkomma till Kungl. Maj:t med detaljerat förslag till organisation med kostnadsberäkningar m. m. sedan förhandlingar har förts med avnämare m. fl. I detta kommande förslag bör enligt min uppfattning rationaliseringsinstitutets synpunkter på organisation, anställningsformer, verksamhetens bedrivande, veterinärvårdens ordnande m. m. i huvudsak kunna tjäna till ledning. Vad jag här har förordat förutsätter att skolan får tillgång till särskilda rörelsemedel av ungefär den storlek rationaliseringsinstitutet har föreslagit. Förslag härom bör föreläggas riksdagen senare. Vissa frågor som har samband med de värnpliktiga minhundförarnas utbildning torde ytterligare behöva övervägas bl. a. utifrån de krav som krigsorganisationen ställer. En riktpunkt för den nya organisationen bör vara att den i huvudsak skall rymmas inom nuvarande kostnadsram. En ny organisation bör lämpligen såsom rationaliseringsinstitutet har föreslagit genomföras den 1 juli 1971.

Hinder möter inte att detta ärende behandlas först under höstriksdagen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

godkänna de riktlinjer jag i det föregående har angett för organisationen m. m. av försvarets hundskola.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

Innehållsförteckning

	Sid.
Flygvapnets förband inom stockholmsområdet och flygvapnets skolorganisation	2
1968 års riksdagsbeslut m. m.	2
Nuvarande organisation	3
Försvarets fredsorganisationsutredning	7
Remissyttranden	17
Arbetsgruppen inom försvarsdepartementet	22
Remissyttranden	27
Departementschefen	30
Organisationen av arméns hundskola	37
Inledning	37
Nuvarande organisation	37
Synpunkter och förslag av försvarets rationaliseringsinstitut	40
Remissyttranden	52
Departementschefen	59